

DOSSIER

Digitale inclusie: iedereen toegang
tot de digitale instrumenten

DECEMBER 2020

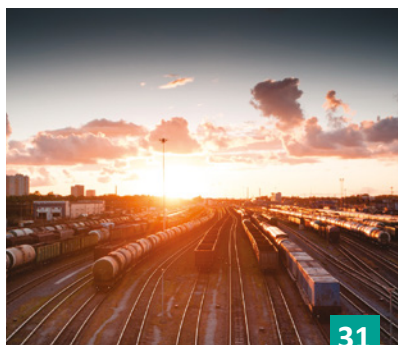
4

5

29

31

3.

WOORD VOORAF

4.

IN DE KIJKER

- De Kamer van de Middenstand wordt Brupartners - Zelfstandige Ondernemers
- De Webinars van Brupartners
- Beste wensen!

5 - 18.

DOSSIER

- Digitale inclusie: iedereen toegang tot de digitale instrumenten

19.

FOCUS

- Bijdragen Brupartners: Relance- en herontwikkelingsplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Initiatiefadvies van Brupartners - Zelfstandige Ondernemers: Drempels die gezondheidszorgverstrekkers ervaren bij het opstarten en uitoefenen van zelfstandige zorgactiviteiten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

29.

ADVIEZEN VAN BRUPARTNERS

- Adviezen uitgebracht tussen 17 september en 15 oktober 2020

31.

NIEUWS IN HET KORT

- Logisticity.brussels, de 3de Opleidings- en Tewerkstellingspool in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Brupartners voorziet zich van een Ecoteam

32.

PUBLICATIES

- Studie: De taalvereisten op de arbeidsmarkt en de talenkennis van de werkzoekenden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Boek: « Les allocations familiales bruxelloises »

Digitale inclusie in de prioriteiten opnemen

Het gebruik van informatie- en communicatietechnologieën (ICT) neemt snel toe. In het dagelijks leven concurreert online informatie bijvoorbeeld met die van de pers; kranten hebben nu zelf een online informatieaanbod naast hun gedrukte edities. We gebruiken onze computers om te communiceren met onze vrienden, onze bankbetalingen te beheren, online te winkelen, onze belastingaangiftes in te dienen en sociale uitkeringen aan te vragen. In de werkrelaties vervangen e-mails, sms'en en videoconferenties steeds vaker het fysieke en face-to-face contact.

De epidemie heeft een evolutie versneld, die ongetwijfeld nog niet ten einde is. Deze evolutie doet zeker veel vragen rijzen: respect voor de privacy, zowel ten aanzien van de overheid als van commerciële bedrijven; computerbeveiliging; contractuele regels, met name op het gebied van arbeid; het leefmilieu (grondstoffen, energie, afvalstoffen, ...).

In het dossier van dit Tijdschrift wordt de vraag gesteld welke voorwaarden er moeten worden gecreëerd, zodat iedereen op gelijke voet van deze evolutie zou kunnen genieten.

Een meerderheid van de Belgische bevolking heeft toegang tot een vaste of mobiele internetverbinding. Dit gunstige cijfer weerspiegelt de dichtheid van de infrastructuur. Het betekent echter niet dat de hele bevolking daadwerkelijk over een verbinding beschikt. Ongeveer 13% van de huishoudens is niet effectief aangesloten, waarbij ouderen (75 of meer) en kinderen (jonger dan 16 jaar) niet in deze statistiek zijn opgenomen. Bovendien betekent het feit dat men over een verbinding beschikt nog niet dat men de belangrijkste toepassingen ervan kan gebruiken. Het kan moeilijk zijn om de apparaten of programma's te gebruiken of om de gehanteerde taal te begrijpen.

Ten slotte betekent het technische vermogen om de applicaties te gebruiken niet dat men het gebruik ook effectief beheerst. We hadden misschien kunnen denken dat een gemakkelijke toegang tot informatie geruchten en vals nieuws zou doen verdwijnen. Dat is niet het geval, en misschien wel het tegenovergestelde: het internet maakt het mogelijk om met een ongekende snelheid valse informatie of giftige ideeën te verspreiden, die niemand kan controleren en desnoods tegenspreken.

Er is dus voor de overheid een essentiële rol weggelegd bij het verkleinen van de « digitale kloof »:

- Een toegang tot apparatuur waarborgen, door met name Openbare Computerruimtes (OCR) te ondersteunen;
- Opleidingen aanbieden, inclusief taalopleidingen, die het toelaten om de applicaties te gebruiken die in ons land worden toegepast;
- Het publiek over het gebruik van deze nieuwe technologieën voorlichten.

Het is echter weinig waarschijnlijk dat de digitale kloof ooit volledig zal worden gedicht, net zo min dat het analfabetisme ooit volledig zal worden overwonnen. En bovenal kan niet alles door middel van elektronische communicatie worden geregeld. Het gemak ervan maakt echte menselijke interacties, ook in de dienstverlening naar het publiek toe, noodzakelijker dan ooit.

Ondanks de epidemie waarvan het einde nog niet echt in zicht is en waarvan we de gevolgen op middellange termijn nog niet hebben gemeten, wens ik u het allerbeste voor het jaar 2021. Ik druk de wens uit dat ons Gewest dit alles te boven zal komen en er nog levendiger, dynamischer en eensgezinder uit zal komen.

Ik wens jullie een goed jaar en een goede lectuur!

Paul Palsterman
Voorzitter

De **Kamer** van de **Middenstand** wordt **Brupartners -** Zelfstandige Ondernemers

In september van dit jaar onderging ook de Kamer van de Middenstand (KvM) van Brupartners een gedaanteverwisseling en werd **Brupartners - Zelfstandige Ondernemers**.

Brupartners - Zelfstandige Ondernemers verdedigt de **belangen van de Brusselse KMO's, ZKO's en zelfstandigen**. Zijn belangrijkste opdracht bestaat erin om, op verzoek van de Brusselse Regering, een lid van de Regering of op eigen initiatief, adviezen of voorstellen uit te brengen met betrekking tot de algemene problemen inzake de middenstand in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De **Webinars** van **Brupartners**

© Getty Images

In deze bijzondere tijden heeft Brupartners een alternatief willen bieden voor de Debatten van Brupartners, door met « **De Webinars van Brupartners** » van start te gaan.

Via dit nieuwe kanaal wil Brupartners immers een **plaats** blijven bieden **voor uitwisselingen en bespiegelingen** met het grote publiek over thema's die verband houden met de sociaal-economische ontwikkeling van het Brussels Gewest (economie, huisvesting, leefmilieu, ...), maar wil hij zich ook blijven **vernieuwen** door gebruik te maken van bestaande digitale oplossingen.

Deze Webinars zullen de Debatten van Brupartners vervangen zolang de gezondheidsmaatregelen verhinderen dat deze zoals gebruikelijk in de lokalen van Brupartners worden gehouden.

Informatie over de volgende geplande Webinars zal zeer binnenkort volgen.

Wilt u in de tussentijd **op de hoogte blijven** van het nieuws en de publicaties en evenementen van Brupartners, dan volstaat het om hiertoe een verzoek naar communicatie@brupartners.brussels te versturen. Diegenen die zich al op de mailinglijst van Brupartners hebben ingeschreven, zullen te gelegener tijd een uitnodigings-mail voor de Webinars ontvangen.

Beste wensen!

Brupartners en zijn hele team wensen u goede eindejaarsfeesten en bieden u nu reeds hun beste wensen voor het nieuwe jaar aan. Moge 2021 een jaar zijn dat rijk is aan ontmoetingen, projecten en samenwerkingen.

Digitale inclusie: een toegang tot de digitale wereld voor iedereen

Onze samenlevingen bevinden zich vandaag in het midden van een tijdperk van informatie en kennis. De informatie- en communicatietechnologie (ICT) is dan ook doorgedrongen tot alle vlakken van het sociaal, economisch, politiek en cultureel leven (e-banking, e-mobility, tax-on-web, enz.).

De ontwikkeling van nieuwe technologie en de evolutie van de steden tot « smart cities »¹ behelzen een groeiende sociale en economische rol voor de digitale instrumenten.

De effecten van de gezondheidscrisis en meer bepaald de gevolgen van de afzonderingsmaatregelen (het verhoogde telewerk, de ontwikkeling van de elektronische handel, de dematerialisatie van talrijke diensten, enz.) hebben de fundamentele noodzaak van de toegang tot het internet en van een doeltreffend gebruik van de digitale instrumenten aangetoond en bevestigd. De huidige sanitaire crisis heeft het prangend karakter van de vraagstukken in verband met digitale uitsluiting nog versterkt door deze op de voorgrond te plaatsen, en het zoeken en de uitvoering van oplossingen, die zo veel mogelijk personen toelaten om tot de bestaande digitale instrumenten toegang te hebben en om deze te gebruiken, onontbeerlijk te maken.

In september 2020 verklaarde Voorzitter van de Europese Commissie Ursula von der Leyen bovendien in haar verklaring over de toestand van de Staat van de Unie dat « Wij [de Europese Unie] ervoor moeten zorgen dat dit Europa's digitale decennium wordt »². Zij benoemde aldus de digitale strategie tot een van de zes prioriteiten van de Europese Commissie voor de periode 2019-2024³.

In deze context is het fundamenteel om erover te waken dat alle burgers toegang hebben tot en de kennis bezitten om de digitale instrumenten te gebruiken.

Dit dossier wil bijgevolg deze problematiek omschrijven door het fenomeen van de digitale uitsluiting te bepalen en

te becijferen. Het moet bovendien zowel de gevolgen als de uitdagingen van deze problematiek vastleggen. Tenslotte worden in het dossier eveneens maatregelen voor meer digitale inclusie voorgesteld en uitgewerkt.

1 Definitie

De **digitale inclusie** is een proces om de toegang tot digitale oplossingen te verzekeren (d.w.z. voornamelijk de mogelijkheden geboden door telefonie en internet) voor alle individuen. Het streeft er tevens naar, de **nodige digitale competenties door te geven** voor het gebruik van deze digitale

instrumenten⁴. Deze definitie dekt *de facto* de twee soorten van digitale uitsluiting waarmee men kan worden geconfronteerd.

Het feit dat men geen toegang heeft tot digitale instrumenten kan door verschillende redenen worden verklaard. Het is evenwel mogelijk om drie belangrijke redenen te bepalen:

- **Geografisch:** indien een individu of huishouden in een zone leeft of werkt waar men geen toegang tot het internet heeft (met name mobiel of hoog debiet) (voornamelijk tussen de stedelijke en landelijke zones);
- **Sociaal:** indien de situatie van een individu zijn toegang tot digitale

¹ Een « smart city » is een stad die ten volle gebruik maakt van technologie en informatie om haar operationele doeltreffendheid te verhogen, aan haar burgers en bezoekers informatie te verstrekken en om de kwaliteit van de overheidsdiensten te verbeteren (Le Mag IT. (2016, augustus). Smart City. Website. <https://www.lemagit.fr/definition/Smart-City>).

² Europese Commissie. (2020, 16 september). Toespraak over de toestand van de Staat van de Unie van Voorzitter van der Leyen in plenaire zitting van het Europees Parlement. Website. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/speech_20_1655

³ De andere prioriteiten zijn:

- De Europese Green Deal die toelaat om de ambitie te verwezenlijken om het eerste klimaatneutraal continent te zijn;
- De ontwikkeling van een economie ten dienste van de personen en ten gunste van de sociale billijkheid en welvaart;
- De promotie van de Europese levensvisie teneinde de Europese burgers en waarden te beschermen;
- De versterking van het mondiaal leiderschap van Europa opdat het sterker zou staan op het internationale niveau;
- De promotie, de bescherming en de versterking van de Europese democratie.

⁴ Brigitte Bouquet, Marcel Jaeger, Vie sociale 2015/3 (Nr. 11), « L'e-inclusion, un levier ? », bladzijden 185 tot 192.

oplossingen bemoeilijkt (leeftijd, opleidingsniveau, enz.);

- **Economisch:** indien de kostprijs om toegang te krijgen tot de digitale wereld (de aansluiting en de uitrustingen) voor een individu of een huishouden te hoog is omwille van zijn/haar inkomst(en).

Ook al hebben bepaalde personen « gewoonweg » geen toegang tot een computer/tablet/smartphone en tot het internet, anderen, die deze toegang wel degelijk hebben, kunnen zich in een situatie van digitale exclusie bevinden omdat zij niet over de vereiste kennis beschikken voor het gebruik ervan (met name lezen en schrijven), of omwille van een handicap.

Het feit te beschikken over de vereiste kennis om digitale instrumenten te gebruiken laat niet altijd toe om deze kennis in opportuniteiten om te zetten. Het gaat er met name om de nodige bekwaamheden te bezitten om gebruik te maken van de digitale diensten, die door e-commerce, e-banking, e-bestuur (verkrijgen van documenten, inschrijvingen in scholen, ...) worden geboden. Welnu, het gebruik van deze digitale diensten kan een **tijdwinst** betekenen (bijvoorbeeld om administratieve documenten te bekomen) of **besparingen** te verrichten (bijvoorbeeld door gratis e-bankingdiensten te gebruiken eerder dan deze operaties aan het loket te verrichten, wat kosten meebrengt).

Tenslotte dient er eveneens op gewezen dat sommige personen, die niet tot de digitale wereld zijn toegetreten, hiervan gewoonweg het nut of de meerwaarde niet inzien.

Wie wordt als een « internetgebruiker » beschouwd?

In de meeste statistische studies wordt een persoon als een internetgebruiker beschouwd indien hij/zij tijdens de laatste maanden op het internet is geweest (NVDR: volgens de studies tussen de 3 en 12 laatste maanden), via om het evenwel apparaat, met inbegrip van mobiele telefoons.

2 De digitale inclusie, nog steeds een actuele doelstelling?

2.1 Enkele belangrijke cijfers

Men stelt de digitale kloof vooral vast wanneer men de situatie van de landen in functie van hun indices inzake menselijke ontwikkeling

vergelijkt. De statistieken van de *International Telecommunication Union* (agentschap van de Verenigde Naties⁵) zijn veelzeggend⁶ voor dit fenomeen. **In 2019 bedroeg het wereldgemiddelde van de individuen die het internet gebruikten 53,6%.** Dit cijfer verbergt evenwel een grote dispariteit tussen de « ontwikkelde » landen (86,6%) en de landen « in ontwikkeling » (47%). De analyse op de schaal van de Staten is nog duidelijker. Immers, de percentages van de internetgebruikers in de volgende landen (zie figuur 1) tonen aan dat de situaties soms aanzienlijk uiteenlopen. Het is bovendien waarschijnlijk dat deze dispariteiten nog groter zijn indien men de situatie in de grote steden en in de plattelandszones vergelijkt (in het bijzonder voor landen zoals China, Brazilië en Marokko).

2.1.1 Op Belgisch vlak

De « verslagen over de vorderingsstaat van het digitale Europa », die de vorderingen van de Lidstaten van de Europese Unie op digitaal vlak beoordelen⁷, rangschikken België in het koppeloton van de Lidstaten

Figuur 1: percentage van de internetgebruikers in 2018

Luxemburg	97,06	Venezuela	72*
Verenigd Koninkrijk	94,9	Brazilië	70,43
Nederland	94,71	Mexico	65,77
Zweden	92,14	Marokko	64,8
Japan	91,28	Thailand	56,82
Canada	91*	Zuid-Afrika	56,17*
Duitsland	89,74	China	54,3*
België	88,66	Egypte	46,92
Verenigde Staten	87,27*	Indonesië	39,9
Spanje	86,11	India	34,45*
Frankrijk	82,04	Nicaragua	27,86*
Rusland	80,86	Rwanda	21,77
Italië	74,39	Pakistan	15,51*
Argentinië	74,29*	Democratische Republiek Congo	8,62*
* cijfers voor 2017 want deze voor 2018 waren niet beschikbaar			
BRON: International Telecommunication Union (ITU)			

⁵ Verenigde Naties.

⁶ ITU. (2020). *Statistics – Individuals using the Internet, 2005-2019*. Site. <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/stat/default.aspx>

⁷ Europese Unie. (2017). *Verslag over de vorderingsstaat van het digitale Europa (EDPR) 2017 – Profiel België*. Website. http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=44288

van de Europese Unie wat betreft de “connectiviteit” van zijn burgers. In 2017 stond België op de zesde plaats in Europa, voornamelijk omwille van zijn goede prestaties in termen van « connectiviteit » (hoog vast en mobiel debiet, connectiesnelheid en tarieven) en de integratie van de digitale technologie door de ondernemingen (overstap van de ondernemingen naar de digitale wereld en de online handel). Het verslag wees evenwel eveneens op de noodzaak om het online aanbod van openbare diensten te verbeteren.

Het percentage van de Belgen, die van het internet gebruikmaken, is sedert de jaren 2000 enkel toegenomen⁸. Immers, ook al waren slechts 29,43% van de

29,43%

INTERNETGEBRUIKERS
in 2000

Belgen « internetgebruikers » in 2000, toch bedroeg dit cijfer reeds 88,66% in 2018. In 2019 verklaarden zelfs 90% van de Belgen dat zij tijdens de laatste drie maanden het internet hadden bezocht (7% verklaarden daarentegen dat zij nooit op het internet waren geweest)⁹.

De groei was het grootste tijdens de 10 eerste jaren (in 2004 bezochten meer dan de helft van de Belgen het internet

90%

INTERNETGEBRUIKERS
in 2019

(53,86%) en de grens van 75% werd vanaf het jaar 2010 gehaald). Sedert 2012 blijft het aantal internetgebruikers in België toenemen maar duidelijk minder snel. Het aandeel van gebruikers

7%

ZIJN NOOIT OP HET INTERNET GEWEEST

steeg van 81,61% tot 88% tussen 2012 en 2018. Het aantal internetgebruikers kende zelfs een (zeer lichte) teruggang tussen 2012 (81,61%) en 2013 (80,72%).

» Een meer gecontrasteerde vaststelling dan op het eerste zicht!

Bij de lezing van deze cijfers kan de problematiek van de digitale inclusie verouderd of voorbijgestreefd lijken. Maar behalve het feit dat deze cijfers aangeven dat **bijna 10% van de Belgen geen internetgebruikers zijn**, verhullen zij vooral dat een aanzienlijk gedeelte

van de Belgische bevolking slechts een beperkte digitale kennis bezit. Zo raamt de Koning Boudewijnstichting in zijn « *Barometer van de digitale inclusie* » dat **32% van de Belgen « zwakke » digitale competenties bezitten**¹⁰. Ook is de Stichting van oordeel dat ongeveer **40% van de Belgische bevolking kwetsbaar is wat betreft de groeiende digitalisering van de samenleving**. De barometer onderstreept de fundamentele rol van de leefomgeving, in de mate waarin de digitale kwetsbaarheid van alleenstaande personen wordt verergerd indien zij geen beroep kunnen doen op andere personen die digitale competenties bezitten. De barometer onderstreept bovendien dat **bijna een derde van personen in kansarmoede niet over een internetaansluiting beschikken (30%)**, dit terwijl slechts 1% van de meer welstellende personen zich in deze situatie bevinden. Deze vaststellingen houden daarenboven geen rekening met andere criteria, zoals de kwaliteit van de aansluiting, het verouderd karakter van het beschikbaar

“ 32% van de Belgen bezitten « zwakke » digitale competenties.

Ook is de Stichting van oordeel dat ongeveer

40% van de Belgische bevolking kwetsbaar is wat betreft de groeiende digitalisering van de samenleving. ”

informatica-materieel en van software, het feit dat men via verschillende dragers digitaal kan gaan of het feit dat een huishouden al dan niet over verschillende computers beschikt. Welnu, ook deze elementen hebben een impact op de manier waarop gebruikers toegang hebben tot het internet. Een meer grondige analyse van de gebruikers wijst eveneens op het bestaan van heterocliete situaties, en een analyse van de nationale statistieken bevestigt het heterogeen karakter van de situaties.

⁸ ITU. (2020). *Statistics – Individuals using the Internet, 2005-2019*. Website. <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/stat/default.aspx> <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/stat/default.aspx>

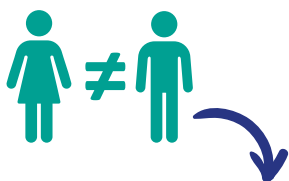
⁹ Statbel. (2020, 13 februari). *ICT-gebruik in huishoudens*. Website. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/ict-gebruik-huishoudens>

¹⁰ Koning Boudewijnstichting. (2020, 27 augustus). *Barometer digitale inclusie*. Website. https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2020/2020_08_24_CF

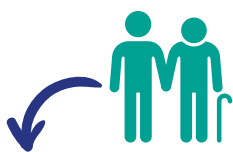
¹¹ Statbel. (2020, 13 februari). *Gebruik van de ICT door de gezinnen*. Website. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/ict-gebruik-huishoudens>

© Pivabay

■ Het verschil van het gebruik door **mannen** en **vrouwen** is klein. Inderdaad, 90% van de mannen verklaart het internet te hebben gebruikt tijdens de drie maanden voor hun deelname aan de steekproef, tegen 87% van de vrouwen. Het verschil is gelijkaardig voor de mannen en vrouwen die verklaren dat zij nooit op het internet zijn geweest (8% van de vrouwen en 6% van de mannen).

■ Het verschil is groter wanneer men de **leeftijdsgroepen** aan een analyse onderwerpt. Immers, 98% van de 16-24 jarigen, 97% van de 25-34 jarigen, 96% van de 45-54 jarigen en 94% van de 55-64 jarigen hebben “tijdens de laatste drie maanden” het internet gebruikt. Dit percentage bedraagt « slechts » 84% voor de 55-64 jarigen en 69% bij de 65-74 jarigen. Deze twee laatste categorieën zijn tevens deze die het vaakst verklaren dat zij nooit op het internet zijn geweest (11% van de 55-64 jarigen en 25% van de 65-74 jarigen), terwijl dit percentage lager dan 5% is voor alle andere onderzochte leeftijdsgroepen.

■ Men kan de reële verschillen wat betreft het gebruik van het internet vaststellen indien de analyse betrekking heeft op het **opleidingsniveau** van de internetgebruikers. Terwijl meer dan 90% van de personen met een gemiddeld (92%) of hoog opleidingsniveau (99%) verklaren dat zij tijdens de drie maanden voorafgaand aan hun deelname aan de steekproef van het internet gebruik hebben gemaakt, ligt het aandeel van de internetgebruikers met een laag opleidingsniveau aanzienlijk lager (78%). In deze categorie verklaren zelfs 18% van de bevroegden dat zij nooit het internet hebben gebruikt.

■ De gegevens over de **sociaalprofessionele categorieën** zijn eveneens interessant: 97% van de studenten, 96% van de loontrekkenden en de zelfstandigen en 91% van de werklozen verklaren dat zij tijdens de drie laatste maanden op het internet zijn geweest. Slechts

76% van de « non-actieven » verklaart hetzelfde. Het aandeel van deze laatste categorie, die nooit het internet hebben gebruikt, bedraagt 19% (7% bij de “werklozen”).

■ **Gekruiste analyses** opwijzen de meest problematische situaties. Zo, en dit is geen verrassing, zijn 19% van de vrouwen tussen 55 en 74 jaar en 22% met een laag opleidingsniveau het meest geneigd om nooit het internet te gebruiken. De gendergebonden verschillen in deze twee categorieën zijn groter. Immers, 15% van de mannen tussen 55 en 74 jaar, maar vooral slechts 14% met een laag opleidingsniveau hebben zich nooit op het wereldnetwerk aangesloten.

■ Een gedetailleerd onderzoek van het gebruik, dat van het internet wordt gemaakt, wijst op grotere verschillen tussen de Belgen. Ook al vallen de digitale ongelijkheden vaak met de bestaande sociale ongelijkheden samen, toch wijzen deze ook op nieuwe mechanismen van uitsluiting. Online aankopen zijn bijvoorbeeld veelzeggend. Ongeveer 80% van de Belgen tussen 16 en 44 jaar hebben « de laatste jaren » minstens een online aankoop verricht. Deze praktijk is heel wat minder verspreid in de andere leeftijdsgroepen (68% voor de 45-54 jaar, 52% voor de 55-64 jaar en 34% voor de 65-74 jaar). Ook inzake het gebruik van online overheidsdiensten zijn er duidelijke verschillen. Indien 12% van de 16-24 jaar en 18% van de 65-74 jaar verklaren dat zij tijdens de laatste drie maanden een formulier hebben ingevuld en overgemaakt via de internetsite van een openbaar bestuur (bijv. tax-on-web), stijgt dit cijfer tot 31% voor de 25-34 jaar (27% voor de 35-44 jaar). Het verschil wat betreft het gebruik van de online

overheidsdiensten is eveneens goed zichtbaar indien de opleidingsniveaus worden vergeleken. Immers, op dezelfde vraag (invullen en verzenden van online formulieren tijdens de laatste drie maanden) verklaren slechts 13% van de personen met een laag opleidingsniveau dat zij dit daadwerkelijk hebben gedaan, tegen 32% van de personen met een hoog opleidingsniveau en 20% voor personen met een gemiddeld opleidingsniveau.

Op basis van deze cijfers is het typeprofiel van het publiek, dat het verst van de digitale wereld staat, een vrouw ouder dan 65 jaar, alleenstaand, inactief en met een laag opleidingsniveau (met name inzake lezen/schrijven).

2.1.2 Op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

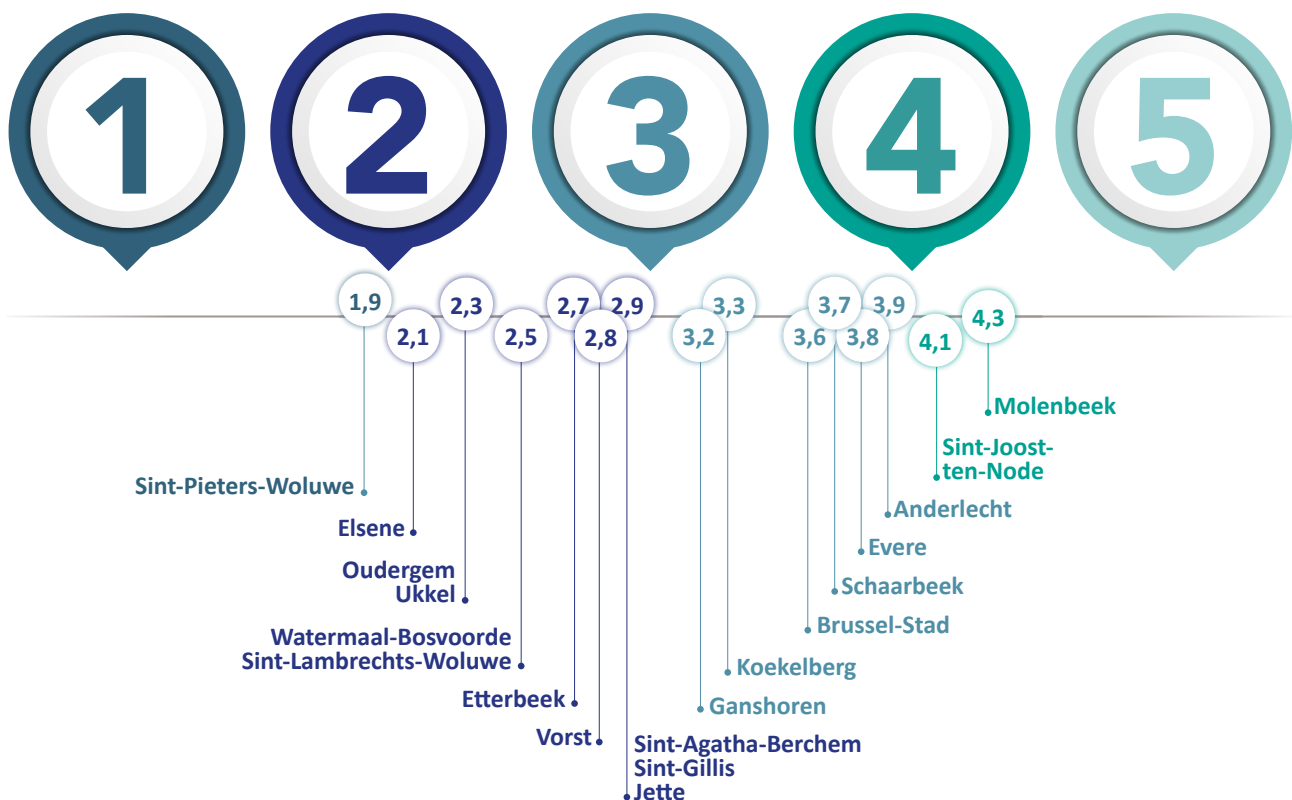
In het Brussels gewest maakten 88% van de huishoudens in 2019 gebruik van het internet (tegen 89% in het Vlaamse en 84% in het Waalse gewest). Deze gezinnen maakten nagenoeg allen gebruik van het breedbandinternet (84% van de Brusselse gezinnen, 85% van de Vlaamse en 81% van de Waalse gezinnen)¹². Dit statistisch resultaat zou de lezers ertoe kunnen aanzetten om te denken dat het probleem van de digitale inclusie weinig prangend is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Welnu, zoals reeds onderstreept, verbergt dit globale cijfer meer gecontrasteerde individuele situaties. Naar het voorbeeld van de vaststellingen na de analyse op het nationale vlak, zijn de Brusselaars met een laag opleidingsniveau, die ouder zijn, of werkzoekenden of inactieven minder geneigd om zich op het digitale netwerk aan te sluiten¹³. Deze realiteit is trouwens des te meer waar voor de vrouwelijke Brusselaars.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beschikt helaas slechts over weinig eigen statistische gegevens om betrouwbare informatie te bekomen vanuit wetenschappelijk oogpunt en die voornoemde elementen bevestigt.

In zijn studie « *Analyse van de digitale kloof op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest* »¹⁴ die in november 2017 werd gepubliceerd, heeft de UCL voor elke Brusselse gemeente een cartografie van de digitale inclusie gerealiseerd. Met behulp van verschillende indicatoren (opleidingsniveau, aandeel bejaarde bevolking, niveau van inactiviteit of werkloosheid, aandeel van de buitenlandse bevolking « buiten EU28 », enz.) werd voor elk van de 19 gemeenten van het Brussels gewest een score van de digitale kwetsbaarheid berekend, met het volgende resultaat (hoe meer de score het cijfer 5 benadert, hoe meer de gemeente als “kwetsbaar” wordt beschouwd) (zie figuur 2):

Figuur 2 : niveau van digitale kwetsbaarheid van de gemeenten

¹² Ibidem.

¹³ BISA. (2019, 30 juni). *Focus nr 30 – Brusselaars in het digitale tijdperk: toegang tot en gebruik van ICT*. Website. https://bisa.brussels/sites/default/files/publication/documents/Focus-30_NL.pdf

¹⁴ CIBG. (2017, november). *Analyse van de digitale breuk op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*. Website. <https://cibg.brussels/nl/nieuws/publicaties/studie/analyse-van-de-digitale-kloof-op-het-grondgebied-van-het-brussels-hoofdstedelijk-gewest>

Deze analyse toont aan dat de digitale kwetsbaarheid groter is in de gemeenten die reeds met andere problemen en andere vormen van ongelijkheid worden geconfronteerd. De digitale inclusie past bijgevolg in een meer globaal kader van de bestrijding van alle stedelijke ongelijkheden.

Deze contrasterende vaststelling wijst op het belang van een verderzetting van de inspanningen voor meer digitale inclusie. Hierbij dient met name rekening te worden gehouden met de gevolgen en de uitdagingen van deze materie, evenals met de toenemende digitalisering van onze samenlevingen.

2.2 Gevolgen van de digitale exclusie

De gevolgen van de digitale exclusie, of deze nu verband houden met de toegang of het gebruik, zijn talrijk en uiteenlopend. Een analyse van elk individueel geval zal bijgevolg voor elke situatie op specifieke gevolgen wijzen. Het was bijgevolg niet mogelijk om alle gevolgen van de digitale exclusie in het kader van dit dossier te behandelen. Zo komen gevolgen zoals de impact op de toegang tot huisvesting of het niet opnemen van bepaalde rechten in dit hoofdstuk niet op gedetailleerde wijze aan bod. Dit hoofdstuk zet de gevolgen uiteen die gemeenschappelijk lijken aan de meeste situaties en die bovendien sociaaleconomische gevolgen voor het

leven van individuen hebben. Tenslotte zal ook bijzondere aandacht worden besteed aan de gevolgen op het vlak van het onderwijs.

2.2.1. Economische gevolgen

› Arbeidsmarkt en opleiding

Niet « geconnecteerd » zijn, vormt vandaag in vele opzichten een nadeel op de arbeidsmarkt. Ten eerste is het makkelijker om te solliciteren door de nodige stappen online te verrichten (zoeken naar werk, verzending van documenten, uitwisselingen met potentiële werkgevers, enz.). Het is trouwens niet meer verwonderlijk dat bepaalde jobaanbiedingen enkel online worden bekendgemaakt. Het is in dit opzicht interpellierend om te moeten vaststellen dat 18% van de Vlaamse werkzoekenden geen e-mailadres bezitten (cijfer van 2018)¹⁵. Het zou interessant zijn om het aandeel van de Brusselse werkzoekenden te kennen die in hetzelfde schuitje zitten.

Werknemers, die niet beschikken over het materieel of de vereiste competenties, dreigen aanzienlijke en negatieve gevolgen te ondergaan in een context van de aanzienlijke toename van het telewerk, zoals wij deze vandaag beleven.

Niet op het internet actief zijn, maakt de toegang tot diensten van elektronische opleidingen, die in volle ontwikkeling

zijn, onmogelijk, net als zich in de beste omstandigheden in een proces van zelfopleiding inschrijven. De digitale instrumenten vergemakkelijken tevens het zoeken naar een stage, om zich in te lichten over werkgevers die een stage aanbieden of om snel op zijn contacten beroep te doen die hem/haar kunnen inlichten over de mogelijkheid om een stage te verrichten. Welnu, de personen, die het verst van de digitale instrumenten staan, zouden waarschijnlijk diegenen zijn aan wie deze opleidingen het meest ten goede zouden komen.

Het gebruik van het internet laat tenslotte toe om zijn professioneel netwerk aanzienlijk uit te breiden en te onderhouden.

› Koopkracht

Een persoon, die geen toegang heeft tot en/of niet gebruik maakt van het internet, ondergaat een financiële impact. Bepaalde diensten zijn minder duur indien zij « online » worden verstrekt. Voorbeeld: telefoongesprekken met het buitenland zijn minder duur via het internet dan met de « klassieke » telefoon. Een gebruiker, die geen toegang tot het internet heeft, beschikt bovendien over minder mogelijkheden om « de concurrentie te laten spelen » door in zijn/haar keuzeproces producten van de elektronische handel op te nemen.

2.2.2. Sociale gevolgen

› Toegang tot informatie

Vanuit sociaal oogpunt **ontzeggen** personen, die vandaag niet van het internet gebruik maken, **zich van een toegang tot de « informatiesnelwegen »**, evenals tot een culturele inhoud die uitsluitend online beschikbaar is.

› Isolement

Het « niet op het internet gaan » kan eveneens tot **sociaal isolement** leiden (in het bijzonder met de allerjongsten). Immers, digitale oplossingen maken enerzijds de communicatie mogelijk

¹⁵ ACLVB, « Digitale transformatie: kansen en bedreigingen - Studie over de impact van de digitalisering op werk », p. 97.

tussen personen die soms ver van elkaar verwijderd zijn. Anderzijds laten deze oplossingen eveneens de onmiddellijke uitwisseling van visuele inhoud (foto's, video's, enz.) toe, wat anders onmogelijk zou zijn.

» Kwetsbaarheid

De meest kwetsbare groepen, die beschikken over een internetaansluiting maar geen toereikende digitale competenties bezitten, zijn in grotere mate blootgesteld aan **oplichtingspraktijken/phishing**. Dit kan tot geldverlies leiden en sociale gevolgen meebrengen (een gevoel van schaamte, het op zichzelf terugplooiën, zelfevaluatie, enz.).

» Toegang tot de diensten en burgerparticipatie

Het gebrek aan een internettoegang brengt de **onmogelijkheid mee om toegang te hebben tot de online overheidsdiensten** (aanvraag van documenten, belastingaangifte, enz.). Ook andere essentiële diensten zijn toegankelijk via digitale platformen (e-banking, het zoeken naar werk of een woning, een afspraak maken bij de huisarts, inschrijvingen in scholen, voor stages, enz.). Aangezien de « e-democratie » zich verder ontwikkelt (raadplegingen, interpellatie van verkozenen, politieke communicatie, enz.) dreigt de digitale kloof eveneens negatieve gevolgen te hebben voor de

democratische participatie.

2.2.3 Gevolgen op onderwijsvlak

De toegang tot de informatica-instrumenten wordt vaak als een voorafgaande vereiste beschouwd. Er wordt inderdaad algemeen verwacht van leerlingen/studenten dat hun werken getypt en afgedrukt zijn (wat bovendien een bijkomende kost betekent voor de gezinnen, die des te moeilijker om dragen is in een situatie van kansarmoede). Ook **de mogelijkheid om op het internet opzoeken te verrichten is onontbeerlijk geworden in het kader van de schooltaken**.

Dit betekent een beperking voor al wie in zijn/haar thuisomgeving geen toegang tot deze instrumenten heeft (of op zijn minst een makkelijke toegang tot deze instrumenten). Deze leerlingen/studenten, die zich in een situatie van digitale exclusie bevinden, zijn minder vertrouwd met instrumenten, zoals spellingcontrole, een elektronische layout, een werkblad, enz.

Het aanbod van **platformen voor onderlinge hulp van leerlingen/studenten** neemt sedert verschillende jaren toe. De « geconnecteerde » leerlingen/studenten vinden er steun en aanmoediging, advies en precieze antwoorden op hun vragen. Aldus zijn leerlingen/studenten, die het slachtoffer van de digitale breuk zijn, de facto benadeeld ten opzichte van hun medeleerlingen die gemakkelijk en

dagelijks toegang tot deze instrumenten hebben.

In dit verband dient evenwel erkend dat de onderwijswereld zich van deze situatie bewust is en vaak « huisoplossingen » opzet om deze problemen te overbruggen.

Tenslotte, en naar het voorbeeld van de elektronische opleidingen, kent ook het online schoolaanbod een ontwikkeling (vooral in het hoger onderwijs). Dit laat met name toe om aan cursussen deel te nemen van instellingen op een geografische afstand. Welnu, dit aanbod is vanzelfsprekend ontoegankelijk voor leerlingen/studenten die zich in een situatie van digitale uitsluiting bevinden.

2.3 Uitdagingen

De digitale inclusie stelt talrijke uitdagingen waarmee op actieve wijze rekening moet worden gehouden bij het voeren van actiestrategieën. Immers, de onwetendheid of het niet in aanmerking nemen van deze uitdagingen zou kunnen leiden tot de uitwerking en invoering van onaangepaste en zelfs contraproductieve acties. Naar het voorbeeld van het hoofdstuk over de gevolgen van de digitale breuk, is het niet mogelijk om in dit dossier het geheel van de uitdagingen van deze problematiek te onderzoeken. Men beperkt zich hier dan ook tot de uitdagingen die met de hierboven vermelde gevolgen verband houden.

2.3.1 De ontwikkeling van de competenties en de massificatie van de begeleiding

Een verbetering van de specifieke digitale competenties van de burgers, en meer in het bijzonder van diegenen die het verst van de digitale wereld staan, is dan wel noodzakelijk maar het is eveneens essentieel om te waken over de goede beheersing van het lees- en schrijfproces. **Elke inspanning inzake alfabetisering draagt bijgevolg hoe dan ook bij tot de ontwikkeling van de competenties die noodzakelijk zijn inzake digitale inclusie en voor een autonoom en doeltreffend gebruik van de informatica-instrumenten.**

© Pixabay

Behalve de ontwikkeling van de basiskennis en van de specifieke kennis van de digitale wereld zou het goed zijn om **meer aandacht te besteden aan de vorming inzake media en aan de kritische analyse en de interpretatie van informatie.**

Talrijke actoren begeleiden de bevolkingsgroepen die ver van de digitale wereld staan (de verenigingen « bras dessus bras dessous », « tictopia », « D'Broej », « Fobagra », ...). Het betreft hier een inspanning op lange termijn, maar deze werpt haar vruchten af. Aangezien de toename van de omvang van de digitalisering zullen de voorzieningen inzake begeleiding evenwel een schaalvergroting moeten ondergaan en zelfs een massale omvang moeten aannemen. De zoektocht naar synergiën tussen de actoren inzake begeleiding, enerzijds, en de ontwikkeling van nieuwe manieren om deze bevolkingsgroepen te begeleiden, anderzijds, zullen dan ook reële uitdagingen vormen.

2.3.2 De beschikbaarheid en de financiering

Opdat alle individuen gelijk zouden zijn in een samenleving die werkt aan een digitalisering van haar diensten, vormt de beschikbaarheid van informatica-materieel voor iedereen een reële

uitdaging. Immers, het is door te beschikken over het gepaste materieel dat men de verworven competenties in de praktijk kan omzetten en uitproberen.

Aldus zullen personen in de mogelijkheid verkeren om vlotter hun kennis te ontwikkelen dan indien hen het materieel slechts occasioneel, voor de uitvoering van welbepaalde taken ter beschikking wordt gesteld.

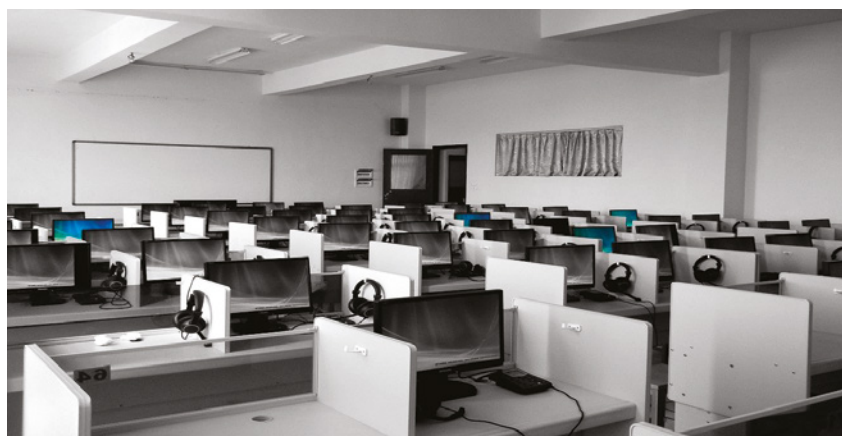
Een strategie van digitale inclusie moet er bijgevolg naar streven om **aan een zo groot mogelijk aantal personen toegang te verschaffen tot het informatica-materieel en tot de licenties waardoor men dit materieel tegen redelijke prijzen kan gebruiken.** In dit kader moet het gebruik van « open

source » software worden overwogen. Behalve het materieel moeten ook de **initiatieven inzake financiële inclusie worden gefinancierd** (te meer daar zij zich idealiter zouden moeten vermenigvuldigen om het ritme van de digitalisering van de samenleving te volgen). Het gaat er met name om, de opleiders te betalen en hen over doeltreffend en regelmatig geactualiseerd materieel te laten beschikken.

2.3.3 De toegankelijkheid tot de essentiële diensten

Vandaag zijn **meer en meer essentiële diensten gedigitaliseerd** (e-bestuur, e-gezondheid, e-handel, e-banking...). Deze tendens zal zich bovendien enkel doorzetten en versnellen in de toekomst, met name in het kader van de ontwikkeling van « smart cities ». Deze evolutie maakt dan wel schaalbesparingen mogelijk voor de leveranciers van diensten en vereenvoudigt de formaliteiten voor tal van gebruikers, **toch moet men er van zeer nabij op blijven toezien dat bij dit proces rekening wordt gehouden met personen in een situatie van digitale uitsluiting.** De inclusie en de deelname van alle burgers werden trouwens beschouwd als een van de belangrijkste factoren voor het welslagen van een « smart city » in de studie « *Mapping Smart Cities in the EU* »¹⁶.

Is dit niet het geval, dan dreigen personen niet meer op bepaalde rechten

© Pixabay

¹⁶ Europees Parlement – Directorate-General for internal policies. (2014). *Mapping Smart Cities in the EU*. Website. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/507480/IPOI-ITRE_ET\(2014\)507480_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/507480/IPOI-ITRE_ET(2014)507480_EN.pdf)

beroep te doen of deze digitale diensten niet meer op autonome wijze te kunnen aanwenden. De verantwoordelijkheid van de leveranciers van diensten is des te groter omdat de digitalisering een verplaatsing van de administratieve last naar de individuen meebrengt.

Om inclusieve digitale diensten te ontwikkelen, factoren van sociale, economische en burgerinclusie, moet men waken over de ergonomie van de internetsites en de toepassingen. Ook moet men de doeltreffende begeleiding voorzien van alle burgers die moeilijkheden zouden ondervinden om tot de online diensten toegang te krijgen. In dit verband moet men ervoor zorgen dat er voor deze begeleiding voldoende middelen worden voorzien.

2.3.4 De veiligheid en de milieuimpact

Ook al gaan de uitdagingen inzake veiligheid en leefmilieu verder dan het strikte kader van de digitale inclusie, toch hebben zij betrekking op elk digitaliseringsproces en moeten zij dan ook als dusdanig in aanmerking worden genomen.

Zo is het enerzijds **essentieel dat een gedigitaliseerde samenleving een beveiligde verwerking van persoonlijke gegevens verzekert, evenals de eerbied**

voor het privéleven van elkeen. Ook moet rekening worden gehouden met de **gevaaren van algoritmes** (afzondering van individuen in ideologische bubbels, virale verspreiding van foutieve informatie, bestendiging van stereotypes, enz.). De stijging van het aantal personen, die toegang hebben tot de digitale instrumenten, verhoogt op mechanische wijze het aantal personen die mogelijk worden geconfronteerd met **pogingen tot oplichting/phishing** via de informaticakanalen. Dit moet in aanmerking worden genomen, met name in het kader van mediaopleidingen.

Anderzijds moet de digitalisering van onderdelen van onze samenleving gepaard gaan met een grondig denkproces over de milieu-impact van de sector van de informatie- en communicatietechnologie (met name inzake CO₂-uitstoot of de extractie van materialen).

2.4 Maatregelen getroffen voor meer digitale inclusie

2.4.1 Op Europees vlak

Sedert mei 2010 voert de Europese Unie een strategie om de Europese economie te activeren. Recenter nog, in 2015 nam zij nog **een strategie voor een enige digitale markt** aan. Deze is opgebouwd rond **drie assen** waarvan

er één specifiek betrekking heeft op een **verbetering van de toegang tot digitale goederen en diensten in de hele Europese Unie en dit zowel voor de gebruikers als voor de ondernemingen**¹⁷.

Het financieringsprogramma « *Digitale Europa* » werd onlangs aangenomen. Dit programma moet de financiering toelaten – tijdens de periode 2021-2027 – van projecten op vijf gebieden die fundamenteel worden geacht. Een ervan betreft de ondersteuning van de opleiding in hoog digitale competenties ten gunste van arbeidskrachten en studenten, evenals van kleine en middelgrote ondernemingen en openbare besturen. Doel is aan de burgers een makkelijke, betrouwbare en permanente toegang tot de digitale overheidsdiensten te bieden.

Zo voert **Frankrijk** de « *Stratégie nationale pour un numérique inclusif* »¹⁸ die rond de drie volgende doelstellingen is georganiseerd:

1. De begeleiding van personen in moeilijkheden;
2. De terbeschikkingstelling van een begeleider voor de gepaste instrumenten;
3. De ondersteuning van de ontplooiing van doeltreffende en coherente lokale acties.

In dit kader worden mechanismen zoals de « *pass numérique* » (plaatsen waar begeleiding wordt geboden aan personen die ver van de digitale wereld staan) of het « *label numérique inclusif* »¹⁸ (labellering van voorzieningen die tegemoet komen aan de doelstelling van digitale sociale inclusie door de Staat) gecreëerd. Er worden bovendien diverse diensten aangeboden, met name de dienst « *PIX* », een publieke online dienstverlening waarmee personen hun digitale competenties kunnen beoordelen, ontwikkelen en certificeren.

¹⁷ De twee andere assen zijn:

- Het creëren van een gunstige omgeving en het invoeren van billijke concurrentievoorwaarden voor de ontwikkeling van innoverende digitale netwerken en diensten;
- De maximalisering van het groeipotentieel van de digitale economie.

¹⁸ Voor meer informatie: <https://societenumerique.gouv.fr/inclusion-numerique>

2.4.2 Op federaal vlak

© Digital Belgium

Op federaal vlak wordt de digitale visie bepaald door het actieplan « *Digital Belgium* »¹⁹. Hierin worden de vijf prioriteiten van België op digitaal vlak bepaald. Een prioriteit bestaat erin, « *erover te waken dat een maximaal aantal burgers, ongeacht hun leeftijd en traject, de kansen van de digitale wereld kunnen benutten* »²⁰.

Deze prioriteit wijst tevens op het « cruciaal » karakter van de verwerving van digitale competenties. Het is bijgevolg in dit kader dat het project « *Digitalchampions.be* » werd gelanceerd, een alliantie van de betrokken actoren van de verschillende overheidsdiensten, het onderwijs en de privésector. Doel: initiatieven opzetten opdat alle burgers hun competenties op digitaal vlak kunnen verbeteren.

Het is tevens in het kader van deze prioriteit dat de wil om **het mobiele internet in België verder uit te bouwen** werd bevestigd door de sensibilisering voor de voordelen ervan, de ontwikkeling van een aanbod van smartphones tegen redelijke prijzen en van mobiele abonnementen die voldoende gegevenscapaciteit bevatten, evenals door het creëren van eenvoudige toepassingen.

2.4.3 Op gewestelijk vlak

In de twee andere gewesten

In december 2018 heeft de **Waalse regering** de actualisering van de **strategie Digital Wallonia** voor de periode 2019-2024²¹ goedgekeurd. Deze is opgebouwd rond **vijf thema's**, waaronder de ontwikkeling van de « digitale competenties »²² teneinde tot

een digitaal inclusieve samenleving te komen waarin iedereen toegang heeft tot digitale competenties. Deze vormen een uitdaging, in de mate waarin het digitale vandaag alomtegenwoordig is en het bijgevolg moeilijk wordt om te leven en te werken indien men de taal en de codes niet beheerst.

Het Waalse gewest telt bovendien 152 openbare digitale ruimten (waarvan 50 in Henegouwen en 34 in de provincie Luik). Deze ruimten moedigen het **verwerven van digitale kennis aan door diensten inzake toegang, opleiding en begeleiding aan te bieden om de burgerparticipatie van elkeen aan de informatiemaatschappij te bevorderen**. Meer dan 90% van de bezoekers van deze ruimten bestaat uit senioren, werkzoekenden, mensen met OCMW-steun, alleenstaande vrouwen en kinderen/jongeren. Deze personen worden door 275 animatoren begeleid.

In zijn regeerakkoord van 2009 wees het **Vlaamse gewest** op de noodzaak om **de digitale breuk te verminderen en voor de digitale media opleidingen aan te bieden**. Het Vlaamse beleid inzake digitale inclusie ging evenwel slechts in 2012 van start, met een gemeenschappelijke nota aan de Vlaamse ministers van media en onderwijs. Hierin werd met name de wil bevestigd om een duurzaam en strategisch kader op te zetten voor de digitale inclusie en cultuur. Dit heeft de Vlaamse overheid ertoe gebracht om « *Mediawijsheid* » op te richten, een kenniscentrum voor de coördinatie van de actoren en initiatieven op het terrein

in Vlaanderen, om aldus een band te creëren tussen de actoren op het veld, de privésector en de publieke sector.

De Vlaamse regering nam sindsdien in 2015 haar plan « *Vlaanderen Radicaal Digitaal* »²⁴ aan dat streefde naar de digitalisering van alle Vlaamse overheidsdiensten tegen 2020. Dit proces moest gepaard gaan met de begeleiding naar de digitale wereld teneinde de toegankelijkheid van deze nieuwe online-diensten voor alle Vlaamse burgers te verzekeren. Aangezien dit plan is afgelopen, werd onlangs een tweede editie gestemd voor de periode 2019-2024. Deze tweede editie plant een toename van de investeringen voor de digitalisering van de overheidsdiensten en een versterking van de centrale informatiediensten.

Het recente regeerakkoord voor de legislatuur 2019-2024 wil de Vlamingen toelaten om zich om te scholen en te perfectioneren, waarbij de cruciale rol van de digitale competenties wordt onderstreept.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Momenteel heeft de bevordering van de digitale kennis in het Brussels gewest betrekking op de **drie volgende assen**: de **strategie Smart City**, het **Gewestelijk Innovatieplan** en het **Plan NextTech**. Om de coördinatie van de digitale initiatieven in het Brussels gewest te verzekeren, werd een referentieportalsite gecreëerd: *Bedigital.brussels*²⁵. Deze site vormt bovendien de Brusselse digitale

¹⁹ Voor meer informatie : <http://digitalbelgium.be>

²⁰ De vier andere prioriteiten bestaan erin:

- Investeren in de digitale infrastructuur te beschikken;
- Een vertrouwensklimaat te creëren in de digitale wereld en te waken over de digitale veiligheid (met name inzake de naleving van de rechten en de veiligheid van de gegevens);
- Het aanbod van de digitale overheden te ontwikkelen en over de mensvriendelijkheid ervan te waken;
- De digitale economie te versterken.

²¹ Voor meer informatie: <https://www.digitalwallonia.be/fr/publications/2019-2024>

²² De andere assen zijn :

- De digitale sector;
- De digitale economie;
- Het digitaal bestuur;
- Het digitaal grondgebied.

²³ Voor meer informatie: <http://www.epndewallonie.be/a-propos-des-epn/>

²⁴ Voor meer informatie: <https://overheid.vlaanderen.be/vlaanderen-radicaal-digitaal-0#vlaanderen-radicaal-digitaal-ii-2019-2024>

strategie om het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vooruitgang te laten maken wat betreft de verschillende aspecten in verband met de vijf pijlers die in het verslag over de vorderingsstaat van het digitale Europa werden bepaald (zie hoger).

© bedigital.brussels

De openbare computerruimten

Wat meer in het bijzonder de digitale inclusie betreft, behoren de Openbare Computerruimten (hierna « OCR ») tot de belangrijkste Brusselse maatregelen. Deze OCR zijn bijgevolg het **belangrijkste Brussels instrument om de inclusie van allen in de digitale maatschappij te bevorderen**. In deze ruimten worden informatica-materieel en internetaansluitingen ter beschikking gesteld. Er worden eveneens begeleidings- en vormingsprojecten uitgewerkt teneinde de beheersing van de digitale instrumenten te bevorderen. In dit verband dient onderstreept dat deze OCR geen lucratief opzet hebben. Er bestaan **29 OCR** in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In 2019 heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het label « digitale openbare ruimte erkend door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest » gecreëerd. Dit label kan worden verkregen door de OCR die aan kwaliteitscriteria voldoen, zoals een minimumaantal openings- en opleidingsuren en de waarborg dat er gekwalificeerde animatoren en aangepast materieel aanwezig zijn. Zo kan men aan het publiek, dat deze ruimten bezoekt, een kwaliteitswaarborg bieden. Er zijn vandaag 18 gelabelde OCR.

Men wil de Brusselse OCR bovendien laten evolueren opdat zij beter zouden overeenstemmen met de evolutie van de noden, er nieuwe soorten van opleidingen zouden worden aangeboden (bijvoorbeeld inzake 3D

afdrukken) en het verband zouden leggen met het gewestelijk beleid inzake FabLab²⁶.

Opleiding/communicatie/sensibilisering

Behalve de OCR zijn er een tiental Brusselse actoren actief op het vlak van de digitale inclusie, en er is een breed aanbod van specifieke opleidingen en diensten. Het geheel van deze initiatieven zijn samengebracht in het **Collectief van de Brusselse actoren voor digitale toegankelijkheid (netwerk CABAN²⁷)** (zie interview hieronder). De Brusselse strategie inzake digitale inclusie richt zich tevens op de communicatie ter attentie van de Brusselaars, teneinde hen in te lichten over de acties en talrijke opleidingen om hun digitale kennis te verhogen. Deze communicatie richt zich in het bijzonder tot de actoren die de grootste belangstelling kunnen tonen (rusthuizen, scholen, ACTIRIS, OCMW, of nog, Bruxelles Formation), opdat deze met de beschikbare diensten vertrouwd zouden zijn.

© EPN Bruxelles

Het digitaliseringsproces in de ondernemingen neemt vandaag verder toe (ongeacht haar(hun) activiteitssector(en)). Deze intensivering brengt een **noodzakelijke bijwerking van de digitale competenties van talrijke werknemers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest mee**, en het aantal te vormen werknemers in Brussel wordt op 656.000 geraamd, tegen 4,5 miljoen op Belgisch vlak). Het is bovendien essentieel om tevens **de digitale kennis van de Brusselse werkzoekenden te verhogen**. Om deze doelstelling te bereiken, heeft de publieke opleidingsdienst zeer recentelijk toenadering tot de

ondernemingen gezocht, door digitale opleidingen van Bruxelles Formation bij « BeCentral » onder te brengen. « BeCentral » verenigt een vijftigtal privéorganisaties en vormt dagelijks ongeveer 500 personen²⁸. Men dient er eveneens op te wijzen dat de digitale inclusie ook de beheersing van basiscompetenties vereist, zoals lezen en schrijven. Alle opleidingen in dit verband dragen bijgevolg tevens tot de digitale inclusie bij.

Er worden bovendien sensibiliseringsacties ter attentie van specifieke doelgroepen georganiseerd. Zo worden sensibiliseringsacties voor digitaal ondernemerschap ingericht, en meer bepaald voor webberoepen en programmatie voor jongeren (bijv.: *coderDojo* die aan 7 tot 18-jarigen opleidingen inzake computerprogrammatie verstrekt).

Gerichte maatregelen

Wat betreft de toegang tot computerapparatuur, maken talrijke actoren de aankoop of de huur van dit materieel tegen een lage kostprijs mogelijk (met name via de revisie van computers). Kunnen in dit verband worden aangehaald, « Close the Gap », « L'Atelier Informatique Bruxellois (AiBrux) », « CF2D », « Oxfam » en « Media Actie Kuregem (MAKS) ».

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zet tenslotte eveneens de ontplooiing van een gratis wifinetwerk (**wifi.brussels**) in de openbare ruimte verder. Hierbij richt men zich meer op de wijken met veel sociale woningen of op overheidsgebouwen met een sociaal oogmerk. Het netwerk « wifi.brussels » telt vandaag **201 palen** en wordt **dagelijks door 22.000 personen gebruikt**²⁹.

© wifi.brussels

²⁵ Voor meer informatie: <http://bedigital.brussels.nl/>

²⁶ De term « fablab » is de samentrekking van de woorden « fabrication laboratory ». Het betreft een ruimte waar men instrumenten en kennis ter beschikking stelt van het publiek om projecten te verwezenlijken met behulp van computergestuurde apparaten.

²⁷ Voor meer informatie: https://caban.be/spip.php?page=operateurs&tri=all&id_mot=47&lang=nl

²⁸ Bernard Clerfayt – Minister van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2020, 17 september). *Er is een dringende nood aan opleidingen inzake digitale kennis*. Website: <https://clerfayt.brussels.nl/opleiding-digitale-technologie%C3%ABn>

²⁹ Voor meer informatie: <http://wifi.brussels/>

Interview met
Lauriane Paulhiac

Het netwerk CABAN (collectief van de Brusselse actoren voor digitale toegankelijkheid) verenigt de Brusselse verenigingen/instellingen die actief zijn op het vlak van digitale inclusie. Een van zijn opdrachten bestaat erin, de visie van het terrein bij de overheden te vertolken. Lauriane Paulhiac is coördinatrice van de activiteiten van het netwerk en antwoordt op enkele vragen in verband met de digitale inclusie in het Brussels gewest.³⁰

●●● **BRUPARTNERS: Welk doelpubliek in Brussel staat het verst van de digitale instrumenten?**

●●● **Lauriane Paulhiac:** De digitale breuk van de eerste graad (toegang tot informaticamaterieel en tot een internetaansluiting) treft ongeveer 8% van de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het betreft personen in een situatie van grote kansarmoede en grote armoede (met name personen zonder woning (of met een zeer verouderde woning), alleenstaande bejaarden, migranten, enz.).

De digitale breuk van de tweede graad (beheersing van de competenties voor een volwaardig gebruik van de digitale instrumenten) heeft betrekking op 32% van de Brusselse bevolking.

Het is nogal moeilijk om een typeprofiel te bepalen van de personen die met deze situatie worden geconfronteerd, in de mate waarin deze digitale breuk op een veelheid aan situaties betrekking heeft. Zo kan het gaan om senioren die

geen belangstelling tonen of zin hebben om digitale competenties te verwerven of aan wie deze technologie angst inboezemt.

Het fenomeen kan tevens betrekking hebben op jongeren met geen of een laag diploma omdat zij niet in staat zijn om het internet op doeltreffende wijze te gebruiken om werk te vinden. Bepaalde werkzoekenden ondervinden bovendien moeilijkheden om hun digitale kennis bij te werken om online naar werk te zoeken, een CV op te stellen, via e-mail een kandidatuur in te dienen, enz. Tenslotte zijn er ook personen met een digitale toegang via hun smartphone maar waarvan de toegang tot het internet wordt beperkt omwille van hun mobileforfait. Hierdoor kunnen zij namelijk niet op volwaardige wijze van dit instrument gebruik maken.

Dit zijn maar enkele voorbeelden. Er zijn tal van andere mogelijke profielen (alleenstaande huisvrouwen, laaggeschoolde personen, enz.). Men gaat ervan uit dat in totaal bijna 40% van de burgers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn getroffen.

●●● **BRUPARTNERS: Ook de Brusselse jeugd wordt bijgevolg met het fenomeen van de digitale uitsluiting geconfronteerd?**

●●● **Lauriane Paulhiac:** Ja, absoluut. Men denkt vaak dat de jongeren, die met deze technologie zijn opgegroeid, deze op perfecte wijze beheersen. Welnu, dat is niet zo vaak het geval. Er is immers een groot verschil tussen surfen op de sociale media of spelen op een smartphone, enerzijds, en zoeken naar een woning, een job, een administratief formulier invullen of een formele e-mail of een CV opstellen, anderzijds.

Vandaag begeven 82% van de internetgebruikers zich via hun smartphone op het internet. Welnu, deze connectiemethode, die het meest wordt gebruikt door gezinnen/individuen met een laag inkomen (minder dan 1.200

euro/maand), is de minst doeltreffende methode.

Heel wat jongeren begeven zich op het internet via hun smartphones, en een gedeelte van hen beheerst bepaalde digitale tools niet, zoals de professionele software Word of Excel. Welnu, het gebrek aan kennis van deze materie vormt een rem inzake tewerkstelling. In dit verband dient erop gewezen dat professionele software, die betalend is, voor sommigen een hoge kost vertegenwoordigt, terwijl vrije software helaas te weinig bekend is. Het verrichten van andere taken, zoals het invullen van formulieren of het opladen van documenten verlopen eveneens moeilijker met een smartphone.

Tenslotte zijn er jongeren in een situatie van « NEETS »³¹, dit wil zeggen, jongeren die niet aan het werk zijn, noch een onderwijsrichting of een opleiding volgen. Deze groep kent een grote economische kansarmoede die hen gewoonweg verhindert om over materieel te beschikken (NVDR: Volgens de statistieken van STATBEL bevonden 12,9% van de Brusselaars tussen 15 en 24 jaar zich in deze situatie in 2019).

●●● **BRUPARTNERS: Vanuit een meer globaal oogpunt, aan welke bekwaamheden ontbreekt het voornamelijk aan de Brusselaars om hen toe te laten om op volwaardige en doeltreffende wijze van de digitale instrumenten gebruik te maken?**

●●● **Lauriane Paulhiac:** Behalve het gebrek aan « praktische » kennis (zoals: wat is een webbrowser en in wat verschilt deze van een zoekmotor? wat is een besturingssysteem? enz.) is er vooral gebrek aan een echte digitale cultuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze zou aan alle Brusselaars toelaten om bepaalde ingewikkelde zaken te begrijpen, zoals de werking van de sociale netwerken en van de algoritmes, de bescherming van hun gegevens, het gevaar van fake news en van oplichtingspraktijken op het internet. In dit verband dient erop gewezen dat

³⁰ NVDR: De statistische gegevens in dit interview zijn afkomstig van de Barometer van de digitale inclusie 2020 die is opgesteld door Périne Brotcorne en Ilse Mariën en door de Koning Boudewijnsstichting werd gepubliceerd.

³¹ « Not in Employment, Education or Training ».

het aspect “veiligheid” op het internet te weinig gekend is. Het gaat er niet enkel om, over instrumenten zoals antivirussen te beschikken. Men moet de mensen tevens sensibiliseren en vormen opdat zij minder kwetsbaar zouden zijn voor de gevaren van phishing, beter bewust zijn van de noodzaak om hun identiteit(en) op de sociale netwerken te beschermen, beter bekwaam zijn om beschikbare informatie aan een kritische analyse te onderwerpen om fake news op te sporen, en ga zo maar door.

Ook de verschillen tussen de software ontwikkeld door de GAFAM (Google, Apple, Facebook, Amazon en Microsoft) en de vrije/open source software zijn te weinig gekend. De verhouding van de mensen tot het digitale is nogal bijzonder: zij beseffen niet dat er zich achter elke website, elke toepassing een echte onderneming bevindt die winst wil maken.

Tenslotte is het eveneens zo dat de vereiste competenties om het internet en de digitale instrumenten op doeltreffende wijze te gebruiken een nogal hoog opleidingsniveau vereist. Het is bijgevolg een hele cultuur, een hele woordenschat die de mensen niet bezitten maar die hen nochtans zou toelaten om de nieuwe technologische wereld beter te bevatten. Mochten de mensen beter gevormd zijn, dan zouden zij heel wat autonomer zijn, voor meer aangepaste en minder dure instrumenten kunnen kiezen (vrij besturingssysteem/software), en beter hun digitale noden kunnen stellen om echte keuzes te stellen bij de aankoop van informatica-materieel of het afsluiten van contracten voor internetforfaits. Dit alles kan men echter onmogelijk alleen leren. Personen moeten worden gevormd vanaf de school of toegang hebben tot plaatsen zoals de openbare computerruimten (OCR) die hen behalve de toegang tot computers, die op het internet aangesloten zijn, tevens een menselijke begeleiding en opleidingen aanbieden

●●● **BRUPARTNERS: Wat zijn de belangrijkste vragen die de Brusselaars in de OCR formuleren?**

●●● **Lauriane Paulhiac:** Behalve het aanleren van de basiskennis die altijd zeer gewaardeerd wordt (gebruik van muis en klavier, afdrukken/scannen/uploaden van documenten, enz.), wensen de personen, die de OCR bezoeken, voornamelijk hun digitale kennis uitbreiden om in staat te zijn om:

- Administratieve formulieren in te vullen;
- Met een sleutelwoord opzoekingen te verrichten;
- Naar werk of een woning te zoeken;
- Een ID-kaartlezer te gebruiken;
- Online aankopen te doen.

Ook de opleidingen voor het gebruik van software (Word, Excel, Wordpress, enz.) kennen heel wat succes.

Tot slot is er een grote vraag naar hulp voor het onderhoud van smartphones of tablets, met name wat betreft het beheer van de opslagruimte van deze apparaten of voor het beheer van berichten wanneer deze ongewenst zijn.

●●● **BRUPARTNERS: Bent u van oordeel dat alle overheidsdiensten kunnen worden “gedigitaliseerd”?**

●●● **Lauriane Paulhiac:** Neen, dit zou een fout en ondemocratisch zijn. Er zullen namelijk altijd mensen zijn die niet van gedigitaliseerde diensten gebruik zullen maken, ofwel omdat zij geen online-diensten willen gebruiken, ofwel omdat zij hiertoe niet over de nodige financiële of bekwaamheden zullen beschikken.

Behalve de kwestie van de zeer exclusieve toegang moet men er zich bewust van zijn dat de vereiste competenties om gedematerialiseerde administratieve formaliteiten te verrichten ingewikkeld zijn en een goede beheersing vereisen van de taal en de administratieve terminologie. Welnu, een deel van de burgers bezitten in dit opzicht over geen vorming.

Het zou bijgevolg onrechtvaardig

zijn om van de burgers te vragen dat zij administratieve taken vervullen waarop zij niet zijn voorbereid. Daarbij komt dat zo’n overdracht van een aanzienlijk gedeelte van de werklust naar de burgers ongerechtvaardigd en niet te rechtvaardigen zou zijn. De digitalisering zou niet mogen worden opgelegd en voor elke overheidsdienst zou er een persoon beschikbaar moeten zijn die de gebruikers kan helpen, dit te meer daar elke burger tijdelijk zijn toegang tot de digitale dienstverlening kan verliezen zonder dat dit zijn/haar fout is (problemen met de operator of het netwerk, een elektriciteitspanne, enz.). Welnu, bepaalde administratieve formaliteiten kunnen niet wachten.

De digitalisering van alle openbare diensten zou dan ook het volgende risico meebrengen: het creëren van tweederangsburgers die niet op hun rechten beroep doen (zij die hun documenten niet tijdig zullen invullen, zij die het zullen opgeven omdat het te moeilijk is, enz.). Aan deze tweederangsburgers zullen bovendien bijkomende kosten kunnen worden aangerekend omwille van de vertraging voor de aflevering van administratieve documenten (dit terwijl het gaat om personen die reeds economische moeilijkheden ondervinden). Het gevaar is reëel want men komt vandaag reeds zulke situaties tegen!

Tenslotte is het verontrustend om in een maatschappij met steeds minder menselijke contacten te leven. Soms is het immers noodzakelijk om met iemand over zijn situatie te kunnen praten (vooral indien deze ingewikkeld is). Een mens zal een oplossing aanreiken, terwijl een computerscherm stevast een foutboodschap zal blijven vermelden, waardoor men een persoon in een noodsituatie achterlaat.

●●● **BRUPARTNERS: Wat zijn uw drie belangrijkste aanbevelingen aan de politieke wereld om het proces van digitale inclusie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te versnellen?**

●●● **Lauriane Paulhiac:** Men moet eerst en vooral de burgers raadplegen

3 Conclusies

De toegang tot de digitale instrumenten blijft een uitdaging

over het digitaliseringsproces van de diensten en tevens menselijke krachten blijven voorzien. Dit proces moet heel wat democratischer verlopen. Zo staan bepaalde gemeenten aan hun inwoners toe om via hun internetsites hun advies over lopende projecten te geven. Dit sluit alle burgers uit die geen toegang tot het internet hebben, dit wil zeggen, de minst bevoorrechten. Enkel de mening van de aangesloten burgers (die tevens het best geïntegreerd zijn vanuit sociaaleconomisch oogpunt, met hogere diploma's, enz.) zal worden gehoord.

Het is tevens noodzakelijk om administratieve « user friendly » interfaces te creëren die met echte personen zijn getest, voor personen met weinig of geen digitale kennis. De besturen moeten bovendien steeds over een telefoonnummer beschikken waardoor men met iemand contact zal kunnen opnemen om te worden begeleid bij het invullen van formulieren (of – op zijn minst – om te worden doorverwezen naar de hulp van een multimedia-animator in de OCR). Het is namelijk belangrijk om weten dat men hulp kan bekomen.

Tenslotte moet men de VZW en OCR financieel ondersteunen die de burgers helpen met hun toegang tot de digitale wereld, dit met name door hen in de mogelijkheid te stellen om de noodzakelijke competenties te verwerven voor het leven in een gedematerialiseerde maatschappij. De OCR genieten tot op heden helaas geen structurele financiering. Zij vervullen nochtans een enorme taak en moeten de toegang van alle burgers tot de digitale wereld verzekeren. De OCR hebben hiertoe een democratisch en inclusief proces uitgewerkt en richten hun opleidingen tot alle burgers, zonder onderscheid qua loon, studieniveau of statuut. Hierbij dient evenwel te worden onderstreept dat de effecten van de gezondheidscrisis (nogmaals) het belang van de digitale inclusie op de voorgrond hebben geplaatst. In deze context worden de fundamentele rol van de OCR en het feit dat zij toelaten om de negatieve impact van deze crisis te beperken (die zich trouwens nogmaals zou kunnen voordoen) in hogere mate erkend door de overheid.

Ook al stellen de moeilijkheden om over informatica-materieel en een internetverbinding te beschikken zich nog meer in andere landen, **toch mag de digitale kloof ingevolge de gebrekkige toegang tot digitale instrumenten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest niet worden onderschat.** Dit is des te meer het geval omdat de doelgroepen, die het slachtoffer van dit soort van digitale uitsluiting zijn, in grote mate overeenstemmen met deze die met andere mechanismen van uitsluiting worden geconfronteerd (omwille van hun inkomsten, hun studieniveau, hun isolement, of hun sociaalprofessionele situaties).

In onze samenlevingen, waarin het digitaliseringsproces steeds sneller verloopt en de toegang tot diensten makkelijk is indien er op digitale wijze beroep op wordt gedaan, **is het essentieel dat men vermijdt dat de fenomenen van digitale uitsluiting de economische en sociale ongelijkheden verhogen.** De strategieën voor digitale inclusie vormen in dit opzicht stuk voor stuk hefboomen voor meer inschakeling in het sociaal en economisch leven.

Deze context vereist waarschijnlijk dat men een denkproces wijdt aan het feit dat de toegang tot het internet kan worden beschouwd als een **primaire behoefte, net zoals de bevoorrading met water en energie.**

De ontwikkeling van de digitale competenties is essentieel

De toenemende digitalisering van onze samenleving moet met een strategie gepaard gaan voor de ontwikkeling van de vereiste competenties voor de goede beheersing van de digitale instrumenten (of het nu gaat om specifieke digitale competenties of om basiskennis zoals lezen en schrijven).

Het betreft hier een doelstelling die moeilijker te bereiken is dan de terbeschikkingstelling van informatica-

materieel en een internetverbinding. Het is evenwel fundamenteel om de reeds gedane inspanningen verder te zetten om iedereen toe te laten om op volwaardige en volkomen autonome wijze van de kansen en diensten gebruik te maken die door de digitale instrumenten worden aangeboden.

De strategie, die moet worden gevoerd, dient zich op verschillende assen te richten

Een doeltreffend proces voor meer digitale inclusie vereist dat er uiteenlopende acties worden gevoerd.

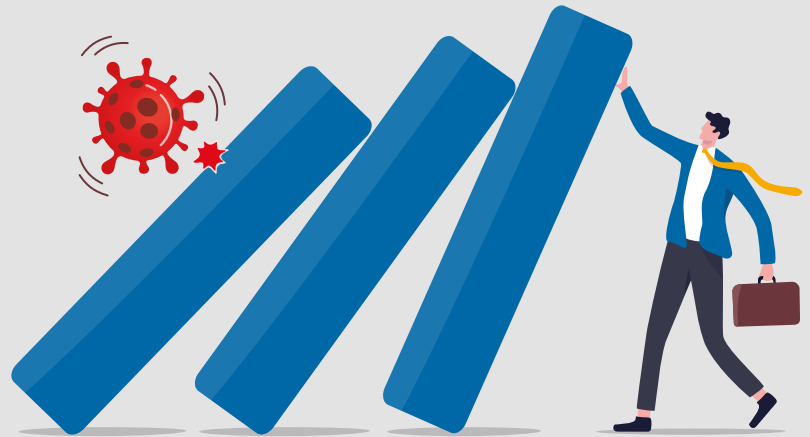
Het is eerst en vooral noodzakelijk om **het fenomeen van de digitale uitsluiting aan een statistische analyse te onderwerpen.** Het is namelijk onontbeerlijk om op nauwkeurige wijze de moeilijkheden en de doelgroepen te bepalen, evenals de noden van deze laatste teneinde de meest gepaste acties uit te werken. Dit gebrek aan statistische gegevens lijkt trouwens bijzonder prangend te zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Ook moet men de begeleiding van de doelgroepen, aan wie de toegang tot de digitale wereld wordt ontzegd, verderzetten en opvoeren teneinde hen toe te laten om aan de digitale samenleving deel te nemen. De begeleidingsinstrumenten moeten zich bovendien aan dezelfde snelheid ontwikkelen als de digitalisering zelf. Dit vereist synergiën tussen de actoren van de digitale inclusie (economische, politieke, sociale... actoren), de mutualisering van de beschikbare hulpbronnen en de inzet van financiële middelen (in dit verband zou het goed zijn dat een gedeelte van de schaalbesparingen in het kader van het digitaliseringsproces van diensten voor deze begeleiding zou worden aangewend).

Tenslotte, en in de mate waarin het fenomeen van de digitale uitsluiting vaak dezelfde schema's hanteert dan het proces van sociale uitsluiting, moeten strategieën voor digitale inclusie met de bestaande ongelijkheden rekening houden. Zo kan de digitale inclusie tot een factor van sociale integratie uitgroeien. ■■■

COVID-19 : Relance- en herontwikkelingsplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Terwijl de COVID-19-gezondheids crisis de afgelopen weken nog steeds zeer actueel is gebleven en de Regeringen ertoe dwingt om opnieuw beperkende maatregelen te nemen die de economische en sociale activiteiten beïnvloeden, werken de Brusselse autoriteiten in het kader van een Relance- en herontwikkelingsplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest sinds enkele maanden aan maatregelen voor een geleidelijke en veilige heropstart van alle activiteiten op korte, middellange en lange termijn. Hoe staat het met deze werkzaamheden? Welke rol(len) hebben de sociale partners hierbij gespeeld en spelen ze nog steeds? Wat zijn de vooruitzichten op korte, middellange en lange termijn? Wij proberen in deze focus hierop licht te werpen¹.

© Getty Images

1 COVID-19: Waar staan we?

Lockdown, geleidelijke opheffing van de lockdown, verplicht dragen van mondkapjes, avondklok, ... In België - en elders in de wereld - worden naargelang de evolutie van de gezondheidssituatie minder of meer beperkende maatregelen genomen. Om werkgevers die hun activiteiten tijdelijk hebben moeten staken en werknemers te helpen, zijn er op alle overheidsniveaus talrijke noodsteunmaatregelen genomen. Desondanks lijken de gevolgen van de gezondheidscrisis in sociaaleconomisch opzicht dramatisch te zijn.

Volgens het Federaal Planbureau zou de Belgische economie in 2020 met 7,4% inkrimpen en in 2021 een gedeeltelijk herstel van 6,5%² kennen. Deze voorspellingen blijken aanzienlijk te verschillen van deze van vóór de

zomervakantie, gezien de schade die de meeste landen van de eurozone hebben geleden minder ernstig was dan aanvankelijk voorspeld. Voor België heeft dit geleid tot een kleinere recessie dan gevreesd in juni (meer dan 10%), maar eveneens tot een herstel in 2021 dat ook geringer is dan verwacht (8,2% in juni).

Gelet op de omvang van de crisis en de aard van de genomen maatregelen, is het **moeilijk gebleken om de sociaaleconomische gevolgen ervan nauwkeurig te meten**, net zoals het **delicaat is om het verloop van het economisch herstel na COVID te beoordelen**, en dus om de economische en sociale herstelstrategie vast te stellen die ten uitvoer moet worden gelegd.

In deze moeilijke context, waarin de vooruitzichten van de ene dag niet noodzakelijk deze van de volgende

dag zijn, proberen de Regeringen te onderhandelen over plannen om in het kader van het post-COVID-beheer de economie nieuw leven in te blazen. En het Brussels Gewest vormt hierop geen uitzondering.

2 Welke Relanceplan voor het Brussels Gewest?

Midden mei kondigt de Brusselse Regering een akkoord aan over de methodologie voor een **Relance- en herontwikkelingsplan** om de ernstige gevolgen van de COVID-19-pandemie op te vangen. Het zal gebaseerd zijn op de prioriteiten van de Gewestelijke beleidsverklaring en zal in de bestaande plannen worden geïntegreerd (Strategie Go4Brussels 2030³, Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling⁴, Good Move⁵). Het zal bovendien door werkgroepen

¹ Deze Focus werd eind oktober 2020 opgesteld.

² Voorspellingen van het Federaal Planbureau van 10 september 2020.

³ De Strategie Go4Brussels 2030, waarover met de sociale partners werd onderhandeld en die op 16 januari 2020 werd ondertekend, ligt in het verlengde van de Strategie 2025 en is gericht op de sociaaleconomische ontwikkeling van het Brussels Gewest door middel van een strategie voor transitie van de Brusselse economie en een verbetering van de levenskwaliteit van de inwoners van Brussel.

© Cabinet Vervoort

uit de al bestaande task force worden ondersteund: één met betrekking tot **economie en tewerkstelling** en één met betrekking tot **welzijn en gezondheid**.

Dit ontwerpplan **beoogt een geleidelijke en veilige herontwikkeling van alle activiteiten** op het gewestelijk grondgebied, met inachtneming van de middellange- en langetermijndoelstellingen van de Brusselse Regering. Het zal een antwoord op verschillende uitdagingen moeten bieden:

- Hoe kan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn engagementen op het gebied van economische, sociale en ecologische transitie voortzetten?
- Hoe en volgens welk model kan de optimale werking van het welzijns- en gezondheidsstelsel worden gewaarborgd?
- Hoe kan de ruimtelijke ordening van het Stadsgewest worden aangepast, rekening houdend met de verschillende functies van de Stad, zoals mobiliteit, huisvesting, voorzieningen, economische activiteiten, groene ruimten en recreatie?

3 De pijlers van het relanceplan

Na wekenlange werkzaamheden heeft de Brusselse Regering op 6 juli haar **Relanceplan** aan de pers voorgesteld. Het bestaat uit **3 pijlers**, die overeenkomen met de drie bovengenoemde uitdagingen.

1 Sociaaleconomische transitie en werk

2 Welzijns- en gezondheidsbeleid

3 Territoriale ontwikkeling en leefmilieu

Voor elk van deze drie pijlers zijn **maatregelen in vier fasen** vastgesteld. Enkel de eerste twee fasen werden aan de pers voorgesteld, gezien de Brusselse Regering de andere twee nog niet heeft goedgekeurd.

De eerste fase werd al tijdens de persconferentie uitgevoerd. Deze omvat **dringende steunmaatregelen voor de sectoren die zwaar door de crisis worden getroffen**, met een totaalbudget van **bijna 500 miljoen euro**. De tweede fase betreft **kortetermijnmaatregelen voor personen en ondernemingen die overheidssteun vragen**, alsook **concrete maatregelen om het leefklimaat van de Brusselaars in de zomer te verbeteren**. Geraamd budget voor dit tweede pakket maatregelen: **120 miljoen euro**.

Tot de maatregelen die de Brusselse Regering heeft goedgekeurd, behoren:

- De Alliantie Werk-Leefmilieu-Renovatie uitvoeren om de vraag naar energierenovatie van de gebouwen te stimuleren en het aanbod van de sector te sturen;
- Het spaargeld van de burgers inzetten voor de lokale financiering van de Brusselse ondernemingen;
- De lokale handelaars ondersteunen;
- De hotelsector met 20 miljoen euro ondersteunen.

Ook de sector van de rusthuizen werd niet vergeten, evenmin als de huisvestingssector, met name door de voortzetting van de ondersteuning en huisvesting van vrouwen die het slachtoffer zijn van huiselijk geweld tot december 2020.

De maatregelen die de laatste twee fasen van het Relanceplan vormen, zullen op middellange of lange termijn ten uitvoer worden gelegd en zijn, meer dan een maand na de opening van het parlementaire jaar, nog steeds in onderhandeling binnen de Brusselse Regering.

Maar hoe zit het met de rol van de **sociale partners** en het **economisch en sociaal**

⁴ Het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO) werd op 12 juli 2018 aangenomen en wil een antwoord bieden op de demografische, sociale, economische en ecologische uitdagingen waaraan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de komende jaren het hoofd zal moeten bieden.

⁵ Good Move is het gewestelijk Mobiliteitsplan, dat de Regering op 5 maart 2020 heeft goedgekeurd.

overleg, nu de representatieve werkgevers- en werknemersorganisaties meer dan ooit hun rol moeten spelen, gelet op hun kennis van de situatie op het terrein en de noden van ondernemingen en werknemers in het licht van de crisis?

4 Feedback over de werkzaamheden van Brupartners

Het Relanceplan werd onder moeilijke omstandigheden opgesteld, met name in het licht van de gezondheidscrisis en de nieuwe werkmodaliteiten die deze oplegt. Dit heeft het er waarschijnlijk niet gemakkelijker op gemaakt. Toch moet worden opgemerkt dat Brupartners niet vanaf het begin van de werkzaamheden door de Brusselse Regering werd gevraagd om samen de herstelstrategie voor de periode na COVID te bepalen. Tegenover deze vaststelling zijn de sociale partners spontaan aan de slag gegaan om een gemeenschappelijke visie op het herstel te definiëren en om zo een bijdrage aan de werkzaamheden van de Brusselse Regering te leveren.

Eerste bijdrage van de sociale partners

Op **6 juli 2020**⁶ heeft Brupartners de Brusselse Regering een **eerste bijdrage**⁷ ter hand gesteld **met de bedoeling het Relanceplan op een proactieve en constructieve wijze te ondersteunen**

met maatregelen die volgens de sociale partners in het Plan moeten worden opgenomen. Ter wille van coherentie en duidelijkheid hebben zij zich - net zoals de Regering - gebaseerd op de maatregelen van de Strategie Go4Brussels 2030, die de gecumuleerde voordelen heeft dat ze met de Brusselse Regering werd onderhandeld - en dus gedeeld - en dat ze talrijke maatregelen op middellange en lange termijn bevat die relevant zijn voor een economisch herstel na COVID. Deze maatregelen hebben betrekking op de **economische transitie, ondersteuning en begeleiding van ondernemingen, sleutelsectoren voor kwaliteitsvolle tewerkstelling voor iedereen, opleidingsbeleid, bestrijding van discriminaties, digitale transitie, mobiliteit en welzijn en gezondheid**.

Naast het voorstellen van een reeks maatregelen die in het Relanceplan moeten worden opgenomen, herinnert de eerste bijdrage de Brusselse autoriteiten ook aan **het belang van economisch en sociaal overleg met de sociale partners**. Deze laatste benadrukken namelijk dat het overleg niet vanaf het begin van de werkzaamheden rond het Relanceplan heeft plaatsgevonden. In een situatie van economische en sociale crisis zoals we die nu meemaken, is overleg met de sociale partners echter zeer zinvol, omdat het de Brusselse Regering in

staat stelt om haar beleidsvoorstellen te toetsen aan diegenen op wie ze van toepassing zullen zijn (werkgevers en werknemers) en die een grotere expertise op het terrein hebben.

Naast deze voorwaarde voor het welslagen van het Relanceplan zijn er nog **vijf andere onmisbare voorwaarden**:

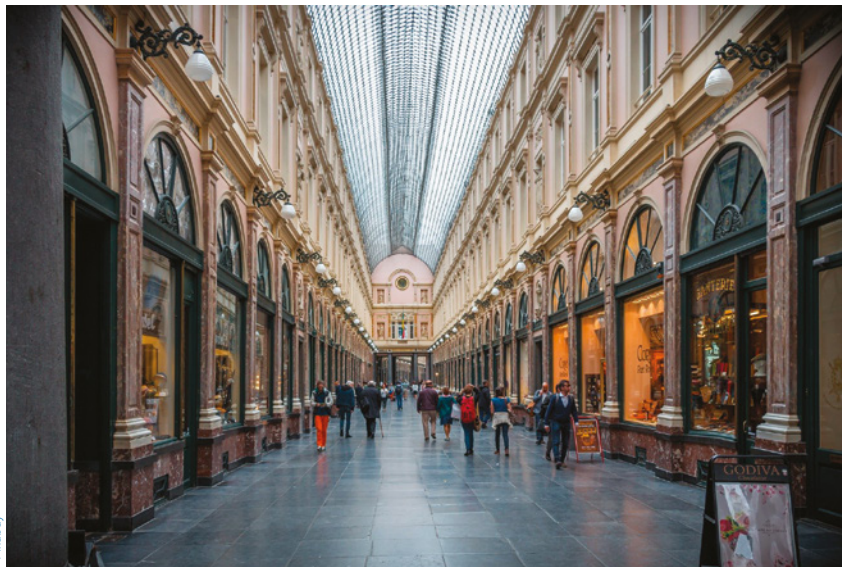
1. **Voldoende voorafgaandelijke gezondheidsvoorwaarden integreren om een opvering van de epidemie te voorkomen;**
2. **Het behoud van het volume van het dienstenaanbod van de social-profitondernemingen waarborgen;**
3. **Prioriteiten in de begrotingskeuzes van het Brussels Gewest op korte en middellange termijn aanbrengen;**
4. **Gendermainstreaming⁸ versterken, met een bijzondere aandacht voor éénoudergezinnen ;**
5. **Voldoen aan de noden van duizenden Brusselse gezinnen die op (sociale) huisvesting wachten.**

De eerste bijdrage is beschikbaar op de [website](#)⁹ van Brupartners.

Organisatie van overlegdagen

Tijdens twee overlegdagen die op 13 en 14 juli 2020 bij Brupartners werden georganiseerd, werd het Relanceplan aan de sociale partners voorgesteld. Dit was een gelegenheid voor de vertegenwoordigers van de Brusselse Regering om de sociale partners op de hoogte te brengen van de al goedgekeurde maatregelen en om voor het eerst naar de stemming te peilen aangaande de maatregelen die nog niet zijn goedgekeurd.

Naast de eigenlijke inhoud van het Relanceplan en de maatregelen waaruit het bestaat, hebben de sociale partners opnieuw de nadruk op twee punten in het bijzonder gelegd: de **noodzaak om vanaf het begin en tijdens alle**

© Pixabay

⁶ Dag van de persconferentie.

⁷ De bijdragen van Brupartners zijn, net zoals de adviezen, een vorm van werkstukken van de sociale partners waarmee zij voorstellen en aanbevelingen voor specifieke beleidsvoering formuleren, die het voorwerp van een co-constructie tussen overheden en vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers zijn.

⁸ « Gendermainstreaming » is een strategie die ertoe strekt om de gelijkheid van vrouwen en mannen in de maatschappij te versterken, door de genderdimensie in het openbaar beleid op te nemen.

⁹ Tabblad « Adviezen/Bijdragen », « Bijdragen », « Per datum », « 2020 » : B-2020-001-BRUPARTNERS (bladzijde 14 van het document).

werkzaamheden met elkaar overleg te plegen en de noodzaak om een globale begrotingsvisie te hebben om de mogelijkheden te kennen voor de financiering van de vele maatregelen - en prioriteiten - die zullen moeten worden genomen.

De sociale partners hadden zich graag verder over de nood- en kortetermijnmaatregelen willen uitspreken, wat ze niet hebben kunnen doen omdat deze al door de Regering waren goedgekeurd. Er blijft het tweede pakket maatregelen van het Relanceplan, waarover binnen de Brusselse Regering nog overeenstemming moet worden bereikt. In de tussentijd is de opdracht van de sociale partners om het Plan met hun opmerkingen en voorstellen voor bijkomende maatregelen te ondersteunen.

Tweede bijdrage van de sociale partners

De sociale partners hebben opnieuw ervoor gekozen om zich door middel van een bijdrage uit te drukken. Deze bijdrage werd op **23 september 2020** ingediend en bevat ook nu meer algemene opmerkingen, specifieke opmerkingen op de door de Brusselse Regering voorgestelde maatregelen en voorstellen voor bijkomende maatregelen op de huidige versie van het Relanceplan.

Zoals zij sinds het begin van de pandemie voortdurend **hebben gedaan, hebben de sociale partners aangedrongen op de plaats die het sociaaleconomisch overleg**, met name in tijden van crisis en in de geest van de Strategieën 2025 en Go4Brussels 2030, moet worden toebedeeld. Ze voegden eraan toe dat « *het proces zou moeten worden voortgezet in het kader van een doeltreffend sociaal overleg, dat een doorslaggevende voorwaarde voor welslagen is om het herstel van de Brusselse economie ten gunste van diegenen die in Brussel wonen en werken, te verzekeren* ».

Tevens herhalen ze de **doelstellingen** die het Relanceplan, volgens hen, absoluut moet nastreven:

- 1. De economische activiteit vrijwaren en tegelijkertijd zorgen voor een terugkeer naar de gemeenschap;**
- 2. Een sociaal en economisch beheer van de crisis waarborgen;**
- 3. De transitie en veranderingen naar een meer solidaire, inclusieve, doeltreffende, veerkrachtige en duurzame samenleving bevorderen.**

Om dit te bereiken worden er **voorafgaandelijke voorwaarden voor welslagen** voorgesteld, die vergelijkbaar zijn met deze die al in de bijdrage van 6 juli 2020 werden uitgedrukt:

- De integratie van gezondheidsvoorwaarden in afwachting van een farmacologische oplossing;
- Op een transversale manier rekening houden met de situatie van vrouwen, met een focus op éénoudergezinnen;
- Transparantie inzake de budgettaire haalbaarheid van de maatregelen en, waar nodig, duidelijkheid inzake de meerjarige begrotingsprioriteiten van het Plan.

Het **derde**, zeer specifieke, **deel van de bijdrage** gaat over de **opmerkingen en voorstellen voor verbeteringen** met betrekking tot de verschillende maatregelen voor de middellange en lange termijn die deel uitmaken van fase 2 van het Relanceplan. Dit deel bevat ook een lijst van aanbevelingen en maatregelen die in de eerste versie van het Relanceplan ontbreken. Te beginnen met de noodzaak om geleidelijk aan maatregelen voor te stellen (premies en subsidies) die

doelgerichter zijn en niet meer gericht zijn op alle ondernemingen die door de gezondheidscrisis getroffen zijn, zoals tot nu toe het geval was. Het doel: ervoor zorgen dat de overheidsmiddelen in duurzame sectoren en ondernemingen zullen worden geïnvesteerd en dat er kwaliteitsbanen zullen worden behouden of gecreëerd.

Bovendien roepen de sociale partners op om **de internationale roeping van het Brussels Gewest te blijven ondersteunen**, waarbij rekening moet worden gehouden met het evenwicht dat met de lokale economie in de financieringen moet worden gevonden.

De andere, meer specifieke, voorstellen gaan over **de uitvoering van een herindustrialisatieplan, de bevordering van het opleidingsaanbod aan de hand van stimulansen en de voortzetting van het denkproces rond het opzetten van een ondersteuningsvoorziening voor werknemers die in het kader van een herstructurering worden ontslagen**. Buiten het gebied van de Brusselse gewestelijke bevoegdheden om hebben de sociale partners gevraagd om met de federale overheid onderhandelingen voor de **regularisatie van werknemers zonder papieren** op te starten, met name voor de voordelen ervan in termen van bestrijding van sociale dumping en van verhoging van de overheidsinkomsten door middel van belastingheffing.

De tweede bijdrage is beschikbaar op de [website](#)¹⁰ van Brupartners.

5 En nu?

Het is nu aan de overheden om zich de bijdragen van de sociale partners toe te eigenen en om op basis daarvan, in de komende weken, een constructief overleg te organiseren om samen de beste herstelstrategie ten behoeve van werkgevers, werknemers en de burgers van het Brussels Gewest te bepalen. De sociale partners blijven in ieder geval bereid om aan deze werkzaamheden bij te dragen. ■■■

¹⁰ Tabblad « Adviezen/Bijdragen », « Bijdragen », « Per datum », « 2020 » : B-2020-001-BRUPARTNERS.

Initiatiefadvies van **Brupartners** - Zelfstandige Ondernemers: Drempels die gezondheidszorgverstrekkers ervaren bij het opstarten en uitoefenen van zelfstandige zorgactiviteiten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Omdat hij zich bewust is van het belang van de sector van de gezondheidszorg op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en omdat hij bekommerd is om de toekomst van de zelfstandige zorgverstrekkers, heeft Brupartners - Zelfstandige Ondernemers een belangrijke taak op zich genomen door, op een brede manier, de drempels te onderzoeken die gezondheidszorgverstrekkers bij het opstarten en uitoefenen van zelfstandige zorgactiviteiten ervaren. Ter uitbreiding van deze bevindingen werd een initiatiefadvies uitgebracht.

Deze focus zal ingaan op de verschillende aspecten die in het initiatiefadvies werden bestudeerd, evenals op de aanbevelingen die voor elk van de onderzochte moeilijkheden werden geformuleerd.

1 De gezondheidszorg te hulp schieten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

In het kader van dit initiatiefadvies heeft Brupartners - Zelfstandige Ondernemers de VUB de opdracht gegeven om een analyse uit te voeren van de drempels die gezondheidszorgverstrekkers ervaren en om de toekomst van de sector van de gezondheidszorg in Brussel te onderzoeken. Hierbij werd

een bijzondere aandacht besteed aan de positie van de **zelfstandige zorgverstrekker** in dit model. Zelfstandige zorgverstrekkers, van de eerste lijn, zijn onder meer thuisverpleegkundigen, fysiotherapeuten, psychologen, logopedisten, tandartsen, huisartsen, apothekers, diëtisten, ergotherapeuten, chiropodisten, seksuologen en vroedvrouwen.

Aan de hand van dit initiatiefadvies formuleert Brupartners - Zelfstandige Ondernemers een aantal aanbevelin-

gen en denkpistes, die de Brusselse Regering kunnen helpen om de beroepsgroep van de zelfstandige zorgverstrekkers bij het Brusselse gezondheidsbeleid te betrekken en om aan de noden van de Brusselse zorgverstrekkers tegemoet te komen.

Het initiatiefadvies gaat in op de uitdagingen en drempels in vier domeinen: het opstarten van de activiteit, het uitoefenen van het beroep van zorgverstrekker, de multidisciplinaire samenwerking en de organisatie van de

zorg en, ten slotte, het verloningsmodel waarbij rekening wordt gehouden met de kostprijs van vastgoed en de inkomens.

Met dit initiatiefadvies wil Brupartners - Zelfstandige Ondernemers bij de openbare besluitvormers en de betrokken actoren een dynamiek in gang zetten om de kwaliteit van de gezondheidszorg op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te verbeteren.

2 Opstarten van een zelfstandige gezondheidszorgactiviteit

Het opstarten van elke zelfstandige activiteit gaat gepaard met een moeilijke toegang tot nuttige informatie, en met name deze met betrekking tot de juridische en fiscale aspecten.

Bij het opstarten van een zelfstandige gezondheidszorgactiviteit kan een gebrek aan inzicht in informatie over het benodigde startkapitaal, de noodzakelijke investeringen in materiaal en software, verzekeringen en fiscale en sociale bijdragen immers moeilijkheden voor de dienstverlener met zich meebrengen.

Om een doeltreffend antwoord op deze problematiek te bieden, stelt Brupartners - Zelfstandige Ondernemers voor om in de opleidingen meer aandacht te besteden aan aspecten van bedrijfs-

© Getty Images

economie en de uitoefening van het beroep van zelfstandige. De combinatie van ondersteuning bij het opstarten als zelfstandig zorgverstrekker en de mogelijkheid van een individuele begeleiding (via een « buddy¹ ») kan ook een toegevoegde waarde zijn. Deze steun is momenteel beperkt tot de huisartsen (in het kader van het steunprogramma Impulseo², dat door de GGC wordt beheerd) en zou moeten worden uitgebreid tot andere zelfstandige zorgverstrekkers die van de economische expansiesteun van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest uitgesloten zijn. hub.brussels en/of de GGC, alsook de private interprofessionele en sectorale actoren kunnen een ondersteunende rol op zich nemen.

Brupartners - Zelfstandige Ondernemers pleit voor de ontwikkeling en betere omkadering van de stages tijdens

en na de opleiding, om nieuwkomers in de sector een beter inzicht en een volledig beeld te bieden.

De informatie aan de sector moet door de GGC worden gecentraliseerd, bijvoorbeeld voor alles wat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van toepassing is.

3 Uitoefening van een zelfstandige activiteit

De uitoefening van een zelfstandige activiteit gaat gepaard met een aantal uitdagingen die eigen zijn aan de specifieke kenmerken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, met name op het gebied van mobiliteit, diversiteit, veiligheid en deze van algemene aard, zoals de aankoop van materiaal.

¹ De « buddy » is een systeem van peterschap dat werkt op basis een individuele begeleiding.

² IMPULSEO is een financiële voorziening naar huisartsen toe.

DIVERSITEIT

Op het gebied van diversiteit moeten zorgverstrekkers zich voortdurend aanpassen aan een deel van de bevolking uit de immigratie, waarbij cultuur en taal een goede communicatie tussen verstrekkers en begunstigden in de weg kunnen staan.

Om specifieke oplossingen voor

dit thema aan te brengen, stelt Brupartners - Zelfstandige Ondernemers de volgende pistes voor:

- Een (spoed)cursus over interculturele gevoeligheid zou een toegevoegde waarde voor de zorgverstrekkers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben;
- De administratieve documenten ten behoeve van de patiënt (voorschrift, certificaat, arbeidsongeschiktheidsformulier, enz.) moeten in andere talen dan het Frans en het Nederlands kunnen worden afgegeven of moeten van vertalingen zijn voorzien (bijvoorbeeld Engels);
- Tijdens de studie moet een bijzondere aandacht aan talen worden besteed;
- Bovendien zou het goed zijn dat ziekenhuizen rekening zouden houden met de taal van de zorgaanvrager en de taalbeheersing van de zorgverstrekker wanneer zorgaanvragers worden doorverwezen.

MOBILITEIT

Op het gebied van mobiliteit zijn alle economische actoren het eens over de structurele problemen die op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bestaan, met name voor wat files en parkeerproblemen betreft.

Ter verbetering van de

mobilitétsaspecten stelt Brupartners - Zelfstandige Ondernemers voor om:

- Beter te informeren over het bestaan van de gewestelijke parkeervrijstellingskaart voor niet-dringende medische thuiszorg en om het gebruik ervan in rode en oranje zones toe te laten;
- De parkeerkosten voor zorgverstrekkers te verminderen en de regelgeving tussen de verschillende gemeenten te standaardiseren;
- De fietsveiligheid te verhogen door het aanleggen van fietspaden op supra-gemeentelijk niveau;
- Het gebruik van elektrische fietsen aan te moedigen;
- Een sticker of een kaart te voorzien die het mogelijk maakt om gratis te parkeren op bepaalde plaatsen/zones of voor privégarages;
- Een openbaar vervoersabonnement tegen verlaagde prijs te voorzien.

VEILIGHEID

Veiligheid is een belangrijk element dat grote gevolgen voor de uitoefening van de activiteiten van zorgverstrekkers kan hebben.

Om het onveiligheidsgevoel tegen

te gaan, beveelt Brupartners - Zelfstandige Ondernemers aan om:

- Het voorstel van de apothekers te steunen om zich in de buurt te engageren, door bijvoorbeeld deel uit te maken van een buurtorganisatie of een buurt-vzw, of door zich bij het Buurinformatienetwerk (BIN) aan te sluiten. Dit geeft hen de mogelijkheid om in nauw contact te staan met de buurt en om deze zo te leren kennen. Meer in het bijzonder geeft deze beroepsgroep ook aan dat ze een belangrijke rol binnen de buurt te vertolken hebben;
- De samenwerking met de politiediensten te versterken;
- Zorgverstrekkers ertoe aan te zetten om hun gebouwen te beveiligen door de minimum-drempel van 3.000 euro voor het verkrijgen van de gewestelijke bedrijfsbeveiligingspremie af te schaffen.

Om oplossingen te vinden voor de moeilijkheden met betrekking tot **de aankoop van materiaal**, beveelt Brupartners - Zelfstandige Ondernemers ten slotte aan om de samenwerking tussen ziekenhuizen en zelfstandige verpleegkundigen te verbeteren door voor zelfstandige verpleegkundigen een toegang tot ziekenhuisapotheken te creëren. Men zou hen ook kunnen begeleiden bij de organisatie van groepsaankopen in de eerste lijn.

4 Multidisciplinaire samenwerkingen en organisatie van de zorg

SAMENWERKINGEN

Hoewel de organisatie van de zorg naargelang de medische en paramedische beroepen vaak zeer verschillend is, zegt de overgrote meerderheid van de zorgverstrekkers dat zij alles moeten organiseren op het gebied van onderhoud van de lokalen, sterilisatie van het materiaal, administratieve taken, boekhouding en bijscholingen.

Om de uitdagingen aan te gaan,

waarmee zorgverstrekkers op het gebied van multidisciplinaire samenwerking worden geconfronteerd, beveelt Brupartners - Zelfstandige Ondernemers aan om:

- De creatie van netwerken van therapeuten te bevorderen, waarmee in harmonie en complementair kan worden samengewerkt;
- De interprofessionele dialoog op brede schaal te ontwikkelen om expertise en opgedane ervaringen te delen;
- Doeltreffende systemen te ontwikkelen voor vervangingen tijdens verloven of ziektes voor dienstverleners die in verschillende disciplines, maar op dezelfde plaats werken;
- Een compensatie te voorzien voor elke beroepsorganisatie voor (mul-

tidisciplinair) overleg voor een daadkrachtiger organisatiebeheer en doeltreffende ondersteuning bij eventuele problemen;

- Te zorgen voor administratieve en IT-ondersteuning, alsook voor financiële steun aan de beroepsorganisaties.

In dit verband is het van belang om eraan te herinneren dat verschillende beroepsgroepen een premie voor telematica³ hebben. Medische huizen ontvangen ook forfaitaire bedragen om de werkingskosten te dekken. Het zou dan ook opportuun zijn om de systemen ter ondersteuning van initiatieven voor samenwerking en vereniging tussen zelfstandige zorgverstrekkers uit te breiden.

Om daarnaast de zorgverzekering

en in het bijzonder de samenwerking tussen zorgverstrekkers en ziekenfondsen te verbeteren, beveelt Brupartners - Zelfstandige Ondernemers aan om:

- De werking en het gebruik van het derdebetalerssysteem te verbeteren;
- Identieke diensten aan te bieden, wat helaas nog niet het geval is;

- Zoveel mogelijk terugbetaalbare zorgen te behouden;

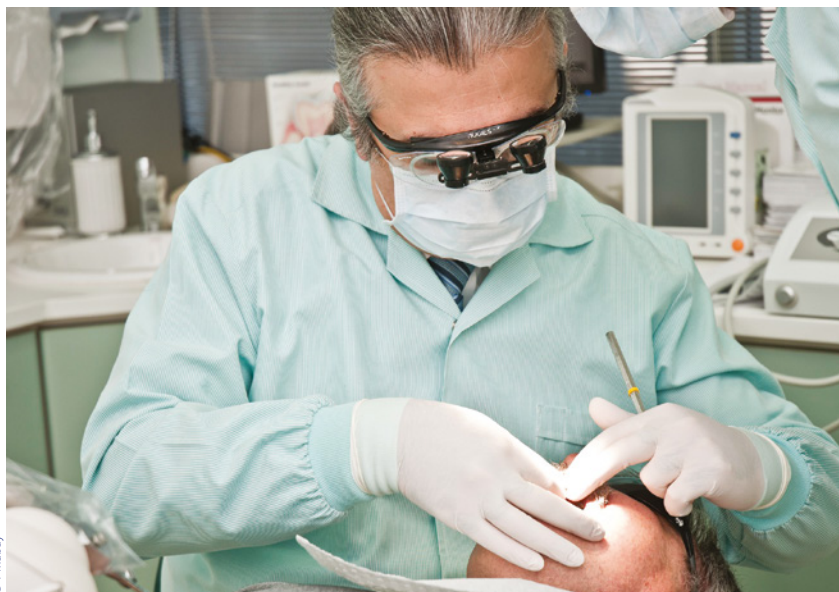
- De terugbetalingsgraad voor bepaalde soorten zorgen te verhogen;

- Een terugbetaling aan de zorgverstrekker binnen 48 uur te verzekeren in het kader van zorgen die als derdebetaler in rekening worden gebracht;

- De beslissingen die door de Conventiecommissies binnen het Riziv worden genomen zo snel mogelijk door de ziekenfondsen te laten aanpassen;

- Ervoor te zorgen dat de ziekenfondsen de keuze van de patiënt met betrekking tot hun zorgverstrekker niet kunnen beïnvloeden.

Bovendien zorgen de vele bijkomende plannen en toepassingen voor online gezondheidszorg op het niveau van de Gemeenschappen/Gewesten, bovenop het federale « E-Health⁴ »-plan, voor problemen met betrekking tot de erkenning van softwareleveranciers, de toegankelijkheid in bepaalde beroepen en de noodzaak om het medisch beroepsgeheim na te leven.

© Pixabay

³ De telematicapremie is een forfaitair bedrag dat het RIZIV jaarlijks betaalt aan verpleegkundigen die hun patiëntendossiers beheren met een softwarepakket dat de Overeenkomstencommissie verpleegkundigen heeft aanvaard.

⁴ De Interministeriële conferentie volksgezondheid (IMC VG) heeft het Actieplan « E-Health » 2019-2021 goedgekeurd. Het heeft tot doel de digitale omvorming van de gezondheidszorg in België voort te zetten.

Om de problemen die zich stellen

te verhelpen, beveelt Brupartners - Zelfstandige Ondernemers aan om:

- Het doorgeven van informatie tussen de 1ste, 2de en 3de lijnen te verbeteren en ervoor zorgen dat volledige en correcte informatie tussen alle betrokken zorgverstrekkers wordt overgedragen;
- Proactief na te denken met het oog op de instelling van een kwaliteitsvolle uitwisseling van informatie van de 2de en 3de lijnen naar de 1ste lijn;
- De informatie die voor alle zorgverstrekkers toegankelijk is, te verzekeren en te omlijnen;
- Ervoor te zorgen dat de gegevens niet door verzekeringsmaatschappijen worden misbruikt en dat de controles worden versterkt;
- Ervoor te zorgen dat informatie over de specialisaties van de therapeut, de kwaliteit van diens zorgen en de talen die door deze zorgverstrekker worden gesproken, goed wordt gecommuniceerd;
- De stroom van klantgegevens van het ziekenhuis naar de 1ste lijn vloeiend te laten verlopen;
- De registratie en overdracht van gegevens, met name digitale gegevens, te standaardiseren;
- De communicatie van gegevens met behulp van digitale middelen te bevorderen.

ORGANISATIE VAN DE ZORG

Brupartners - Zelfstandige Ondernemers heeft eveneens de kwestie van de organisatie van de zorg onderzocht, met name op het gebied van afspraken, openingsuren, thuiszorg, wachtdiensten en vervangingen.

In dit kader beveelt hij aan om:

- Flexibel te zijn als zorgverstrekker die op zoek is naar vervanging (in termen van uren en manier van werken);
- Interdisciplinaire samenwerkingen af te sluiten die het gemakkelijker maken om het personeel in te zetten waar de noden zich laten gevoelen;
- Een beroep te doen op personen die alleen voor vervangingen instaan;
- Een oproep te doen naar dienstverleners toe die pas zijn afgestudeerd;
- Berichten bij beroepsverenigingen te verspreiden door middel van nieuwsbrieven en advertenties.

5 Verloningsmodel

Bijna alle zorgverstrekkers vinden dat ze onderbetaald worden, omwille van een nomenclatuur met ondergewaardeerde erelonen, en ook omdat ze in de sociaal-culturele context van het Gewest geen correcte prijzen durven vragen. Er bestaan bepaalde klachten over in het buitenland opgeleide zorgverstrekkers die zich in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vestigen en die lagere tarieven aanrekenen.

INKOMEN

Bovendien hebben sommige beroepen geen nomenclatuurcode voor elke handeling.

Om zorgverstrekkers een financiële

leefbaarheid te waarborgen, beveelt Brupartners - Zelfstandige Ondernemers aan om:

- Meer prestaties opnieuw in de nomenclatuur op te nemen;
- Voor de meeste prestaties een adequatere prijs op basis van de bestaande nomenclatuur aan te bieden;
- Alle zorgverstrekkers de mogelijkheid te geven om zich gedeeltelijk te deconventioneren:
 - Een tussenkomst voor de zorgverstrekker voorzien ingeval van zorgen aan patiënten die niet in orde zijn met hun papieren;
 - De vergoedingen voor wachtdiensten herzien;

- Basisvergoedingen en andere prestatiegerelateerde kosten;

- De installatievoorwaarden van in het buitenland opgeleide zorgverstrekkers opnieuw te beoordelen;

- De toegang tot economische expansiesubsidies (investeringen, opleiding, consultancy, enz.) voor zelfstandige zorgverstrekkers open te stellen;

- Een 'level playing field' te creëren tussen zelfstandige zorgverstrekkers en commerciële structuren, zoals de Medische huizen en para-farmacieën in supermarkten, in termen van toegang tot subsidies, enz.

KOSTPRIJS VAN VASTGOED

Tot slot werden in het kader van dit advies de kwesties van de kostprijs van vastgoed en de toegepaste belastingen aan de orde gesteld, omdat dit grote drempels zijn voor zorgverstrekkers

die overwegen om zich op het Brussels grondgebied te vestigen.

In dit kader beveelt Brupartners -

Zelfstandige Ondernemers

aan om medische praktijken vrij te stellen van kantoorbelastingen op het niveau van alle gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Indien u meer wilt weten over dit onderwerp, nodigen wij u uit om dit [initiatiefadvies](#) te raadplegen dat beschikbaar is op de website van Brupartners⁵. III

© Getty Images

⁵ Tabblad "Adviezen/Aanbevelingen" => "Adviezen van Brupartners – Zelfstandige Ondernemers"

De Adviezen van Brupartners

Uitgebracht tussen 17 september 2020 en 15 oktober 2020

Raadpleeg de volledige adviezen op
www.brupartners.brussels, tabblad Adviezen/Aanbevelingen!

ECONOMIE

A-2020-029-BRUPARTNERS

Ontwerpbesluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende steun aan hotels en aparthotels in het kader van de gezondheidscrisis Covid-19.

17 september 2020

A-2020-040-BRUPARTNERS

Ontwerpbesluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende de steun voor de evenementensector, de sector van het nachtleven en de toeristische en culturele sector in het kader van de COVID-19-gezondheidscrisis.

15 oktober 2020

ENERGIE

A-2020-028-BRUPARTNERS

Voorontwerp van ordonnantie betreffende de organisatie van de thermische energienetten en het meten van het verbruik van thermische energie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

17 september 2020

EUROPA – INTERNATIONAAL

A-2020-035-BRUPARTNERS

Advies betreffende de strategie voor de investering van de Europese fondsen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (EFRO).

17 september 2020

A-2002-039-BRUPARTNERS

Advies betreffende het voorontwerp van ordonnantie houdende instemming met: - De Handelsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Colombia en Peru, anderzijds, ondertekend in Brussel op 26 juni 2012; - Het toetredingsprotocol van Ecuador tot de Handelsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Colombia en Peru, anderzijds, gedaan te Brussel op 11 november 2016.

17 september 2020

A-2020-043-BRUPARTNERS

Voorontwerp van ordonnantie houdende instemming met de Overeenkomst tussen het Koninkrijk België en de Republiek Armenië inzake het verrichten van betaalde werkzaamheden door gezinsleden van het personeel van de diplomatieke missies en consulaire posten, ondertekend te Brussel op 4 december 2018.

15 oktober 2020

DIERENWELZIJN**A-2020-034-BRUPARTNERS**

Advies betreffende het ontwerp van ordonnantie tot wijziging de wet van 14 augustus betreffende de bescherming en het welzijn der dieren betreffende het verbod op het houden van walvisachtigen en zeeroofdieren.

17 september 2020

FINANCIËN – FISCALITEIT – BEGROTING**A-2020-038-BRUPARTNERS**

Advies betreffende het voorontwerp van ordonnantie tot wijziging van het Wetboek van de met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen ten gevolge van de nieuwe federale regelgeving inzake de inschrijving van de motorvoertuigen en aanhangwagens.

17 september 2020

GELIJKHEID VAN KANSEN – DIVERSITEIT – ARMOEDE**A-2020-030-BRUPARTNERS**

Advies betreffende de tweejaarlijks verslag 2018-2019 over Armoede, Bestaansonzekerheid en Sociale uitsluiting.

17 september 2020

LEEFMILIEU**A-2020-032-BRUPARTNERS**

Advies betreffende het ontwerpverslag 2020 van de CIREDE (circulation regulation deal) aan de Regering.

17 september 2020

A-2020-033-BRUPARTNERS

Advies betreffende het voorontwerp van ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie van 2 mei 2013 houdende het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing alsook van de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle.

17 september 2020

A-2020-041-BRUPARTNERS

Ontwerpbesluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot wijziging van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 23 juni 1994 betreffende de algemene voorwaarden en de procedure voor erkenning van laboratoria voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

15 oktober 2020

A-2020-042-BRUPARTNERS

Ontwerpbesluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende de erkenning van de bodemverontreinigingsdeskundigen en de registratie van de bodemsaneringsaanemers.

15 oktober 2020

A-2020-044-BRUPARTNERS

Voorontwerp van ordonnantie houdende instemming met het Samenwerkingsakkoord van xx/xx/2020 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tot wijziging van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap.

15 oktober 2020

OPENBARE MACHT – BESTUUR**A-2020-027-BRUPARTNERS**

Voorontwerp van ordonnantie houdende bekrachtiging van de besluiten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot uitvoering van de ordonnantie van 19 maart 2020 om bijzondere machten toe te kennen aan de Brusselse Hoofdstedelijke Regering in het kader van de gezondheids crisis Covid-19.

17 september 2020

RUIMTELIJKE ORDENING**A-2020-031-BRUPARTNERS**

Advies betreffende het ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van XX/XX/2020 tot vaststelling van de algemene uitbatingsvoorwaarden van toepassing op parkings.

17 september 2020

A-2020-036-BRUPARTNERS

Advies betreffende het voorontwerp van ordonnantie tot wijziging van hoofdstuk III bis van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (Plan School-Huisvesting).

17 september 2020

TEWERKSTELLING**A-2020-037-BRUPARTNERS**

Advies betreffende het ontwerp van samenwerkingsakkoord tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Vlaamse Gemeenschap om het arbeidsmarktbeleid, de opleiding en de bevordering van de mobiliteit van werkzoekenden op elkaar af te stemmen.

17 september 2020

LOGISTICITY.BRUSSELS, de 3de Opleidings- en Tewerkstellingspool in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Na Technicity.brussels en Digitalcity.brussels werd in september van dit jaar in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een **3de Opleidings- en Tewerkstellingspool** opgericht, ditmaal gewijd aan de sector van Transport en Logistiek en de Haven van Brussel, met name **Logisticcity.brussels**. Deze Pool heeft de bijzonderheid om Actiris, VDAB Brussel, Bruxelles Formation, de SFPME, de Haven van Brussel en niet minder dan 6 sectoren te verenigen:

- De sector van transport en logistiek (arbeiders);
- De sector van de verhuizingen;
- De sector van de privédiensten van autobussen en autocars;
- De sector van internationale handel, transport en logistiek (bedienden);
- De sector van de handel in brandstoffen;
- De sector van de bijstand op luchthavens.

Als een echte toegangspoort tot het terrein voor werkzoekenden, studenten, hogleraren of ondernemingen, heeft Logisticcity.brussels als doel **de opleiding en tewerkstelling te bevorderen** in de vele beroepen die deze 6 sectoren omvatten: verpakings-, opslag-, leveringsactiviteiten, ... zowel ter land, ter zee, als in de lucht enz.

Logisticcity.brussels is het resultaat van een **publiek-private samenwerking** en laat ook zien dat beide werelden zich inspannen om samen de uitdagingen van morgen op het gebied van tewerkstelling en opleiding voor transport en logistiek aan te gaan.

Voor meer informatie, slechts één adres :
www.logisticcity.brussels III

© Logisticcity.brussels

Brupartners voorziet zich van een Ecoteam

Omdat hij zijn ecologische voetafdruk wil verbeteren en zich concreet voor een duurzaam Brussels Gewest wil inzetten, heeft Brupartners zich onlangs van een « **Ecoteam** » voorzien.

Dit Ecoteam heeft de vorm aangenomen van een groep interne vrijwilligers, samengebracht door hun gevoeligheid voor de vraagstukken van leefmilieu en duurzame ontwikkeling. De doelstellingen zijn **het verbeteren van de ecologische voetafdruk** van Brupartners door meer milieuverantwoordelijke gedragingen aan te nemen en het **sensibiliseren** van zijn personeelsleden en partners (leden, gelegenheidsgenodigden, extern publiek, enz.)

voor de rol van Brupartners bij de bescherming van het leefmilieu.

Na een bevraging van de leden en het personeel van Brupartners aan de hand van een vragenlijst heeft het Ecoteam de **thema's** geïdentificeerd, die prioritair in een concreet actieplan aan bod zullen komen: beheer van afvalstoffen, beheer van het energieverbruik en beheer van het drankenaanbod.

De belangrijkste doelstelling van het Ecoteam van Brupartners is om op termijn het **Label Ecodynamische Onderneming¹** te behalen. III

¹ Het Label Ecodynamische Onderneming belooft en moedigt bedrijven, verenigingen en Brusselse instellingen aan, die stappen ondernemen om de impact van de bedrijfsactiviteit op het leefmilieu te verkleinen. Het gaat om een officiële en gratis erkenning. Het Label valoriseert het ecobeheer en dat met name op het vlak van afvalbeheer en -preventie, rationeel energiegebruik, mobiliteitsbeheer bij werknemers, enz. De geleverde inspanningen worden symbolisch weergegeven in de vorm van een trap met drie treden, goed voor een, twee of drie sterren. Voor meer informatie : <https://leefmilieu.brussels/themas/economie-transitie/label-ecodynamische-onderneming>

Studie: De taalvereisten op de arbeidsmarkt en de talenkennis van de werkzoekenden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Actiris en view.brussels, het Brussels Observatorium voor werkgelegenheid en opleidingen, hebben een studie gepubliceerd die de **taalvereisten op de arbeidsmarkt** in verband brengen met de **talenkennis van de werkzoekenden** in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Bij wijze van inleiding op de studie geven beide instellingen aan dat het niet beheersen van een taal (meestal het Frans of het Nederlands) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dat vanuit administratief oogpunt tweetalig is, zeer vaak een **struikelblok** vormt bij het vinden van werk en het invullen van werkaanbiedingen, meer bepaald voor de zogenaamde « knelpuntberoepen »¹.

Op basis van de gegevens die Actiris in 2019 heeft verzameld, begint de studie met een voorstelling van de taalvereisten op de Brusselse arbeidsmarkt en de talenkennis van de werkzoekenden volgens verschillende kenmerken (leeftijd, studieniveau, beroepsdomein, enz.). Door deze gegevens met elkaar te kruisen, onderzoekt de studie vervolgens het verband tussen de talenkennis van deze werkzoekenden en hun **kansen om de werkloosheid te verlaten**. Tot slot geeft de studie, bij wijze van besluit, een aantal bijkomende gegevens, zoals een overzicht van de verschillende talen die de werkzoekenden beheersen (buiten het Frans en het Nederlands) of het profiel van werkzoekenden met geen of een zeer slechte kennis van de taal van hun dossier dat bij Actiris werd ingediend.

De **studie** is integraal beschikbaar, met name op de website van Actiris, tabblad « Arbeidsmarkt », « Analyses », « Observatie van de arbeidsmarkt ». ■■■

Boek: « Les allocations familiales bruxelloises »

Paul Palsterman, huidig Voorzitter van Brupartners, heeft een boek gepubliceerd over het **nieuwe Brusselse kinderbijslagstelsel**, dat sinds 1 januari 2020 van kracht is.

De communautarisering van de kinderbijslag heeft tot een viervoudig stelsel geleid. Deze opsplitsing, die op zich al een complicerende factor is, heeft heel wat praktische vragen opgeroepen. Het boek legt het Brusselse stelsel in detail uiteen. Het geeft ook een kort overzicht van de andere drie stelsels (Vlaanderen, Wallonië en de Duitstalige Gemeenschap), alsook van het federale stelsel dat door deze stelsels werd vervangen, maar dat, in verschillende mate, bij wijze van overgangsmaatregel op bepaalde categorieën kinderen van toepassing blijft.

De auteur heeft zijn mening over de opportuniteit van deze opsplitsing niet willen verhullen. Hij heeft deze in een inleiding uiteengezet en heeft de hoofdttekst zijn voornamelijk juridische en praktische aard gelaten.

Paul Palsterman, « Les allocations familiales bruxelloises », Anthémis-uitgaven, reeks « Perspectives de droit social ». ■■■

Het Tijdschrift van Brupartners

December 2020 - nr. 33

Periodieke publicatie van Brupartners

■ Brupartners

Bischoffsheimlaan 26
1000 Brussel
02/205.68.68
www.brupartners.brussels
brupartners@brupartners.brussels

■ Verantwoordelijke uitgever:

Caroline Vinckenbosch

■ Lay-out en druk:

db Group – Anderlecht

■ Illustraties:

Omslag: Getty Images

In de kijker: Getty Images

Dossier: bedigital.brussels, Digital Belgium, EPN Bruxelles, Reginal-IT, Le Soir, Mediawijsheid, Pixabay, wifi.brussels, Koning Boudewijnstichting

Focus: Kabinet Vervoort, Getty Images, Pixabay

Nieuws in het kort: Logistcity.brussels - LinkedIn, Pixabay

Publicaties : Actiris, Anthémis, view.brussels

■ Redactiecomité:

In de kijker: Siham Chaouch, Coralie Waeyenbergh

Dossier : Charlie Verthé

Focus : Mahdi Amranijai, Alexis Gérard

De Adviezen van Brupartners, Nieuws in het kort en Publicaties: Siham Chaouch, Coralie Waeyenbergh

Vertaling: Rik Duynslager, Eric Vanderheyden

■ Dank aan:

Lauriane Paulhiac voor het toegestane interview.

¹ Een zogenaamd « knelpuntberoep » is een beroep waarvoor maar weinig werkzoekenden zijn en waarvoor aanwervingsmoeilijkheden blijven bestaan.